Tercüman'ın parasız ilavesi

TÜRK GÜREŞ TARİHİ VE KIRKPINAR

Hazırlayan: Ali GÜMÜŞ

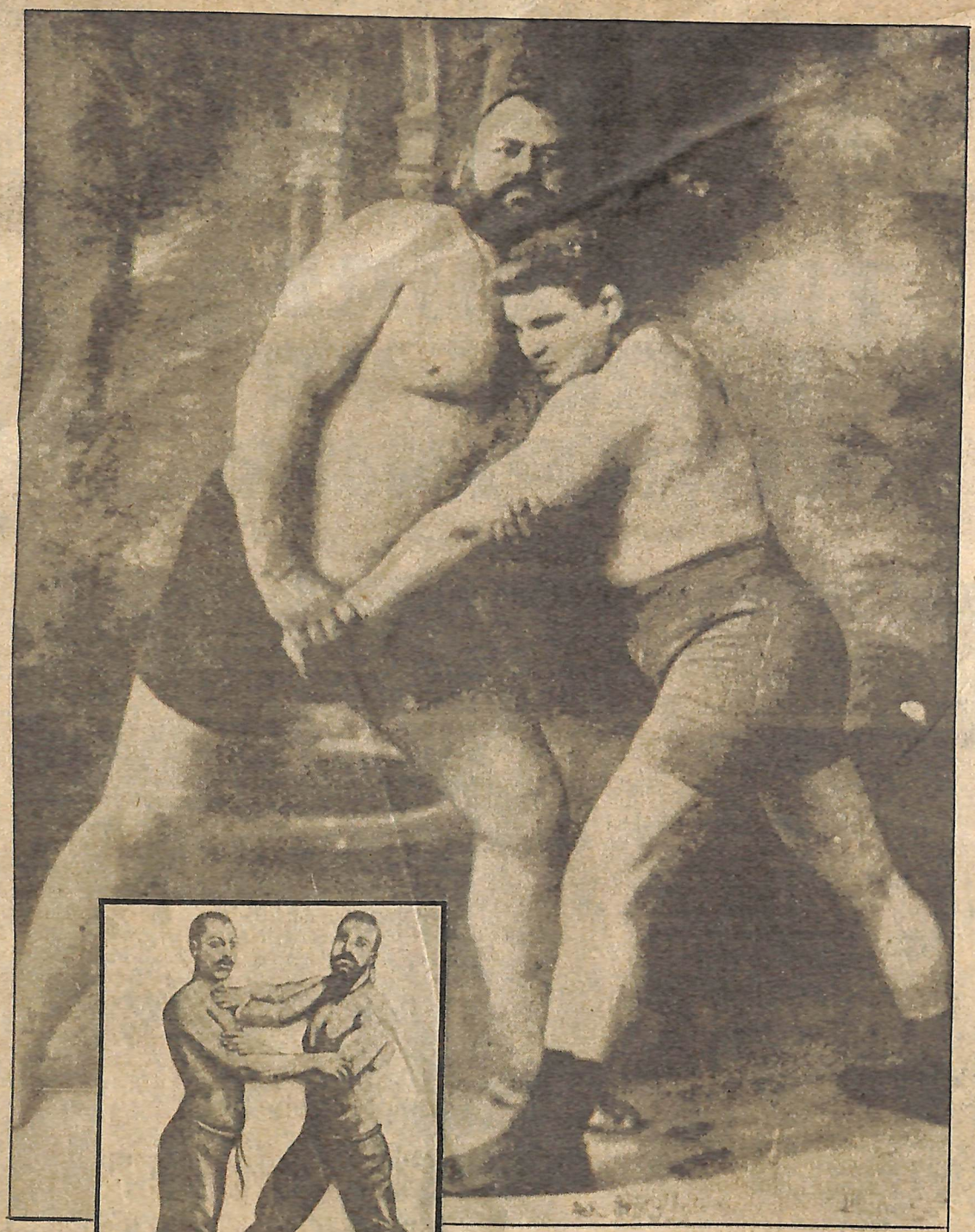

Filiz Nurullah ve Macar Çaya

Suyolcu Mehmet-Çolak Molla

Önsöz

Kırkpınar, sadece bir güreş olayı değildir. Er Meydanı'nda, davul-zurna "cenk" havaları vururken, cazgır: "**Allah, Allah, İllallah!..**" diyerek pehlivanları kapıştırır. Bu müzikal ve dualı güreş, bizlere atalarımızdan miras kalmıştır. Bütün yağlı güreş ustaları yılda bir defa **Edirne**'nin **Sarayiçi** mevkiinde toplanarak kozlarını paylaşırlar. **Sarayiçi**, bir bakıma "**pehlivanların kâbesi**"dir.

Güreşin hamuru, yiğitlik, mertlik ve dua ile yoğrulmuştur. Bu hasletlere büyük önem veren **Milletimiz**, geleneklerini en canlı şekilde yaşatarak sağlam kuşaklar yetiştirmek yolunda elinden gelen gayreti göstermek zorundadır.

Millî sporlarımızın başında gelen yağlı güreş, "**Türk Tarihi**'ne mal olmuş en canlı folklorumuzdur. Bu güreşe "el" vermek, bu güreşi desteklemek, bu güreşi yaşatmak hepimiz için bir borçtur.

Bu anlayış içinde kaleme alınan kitabımızı güreşsever okurlarıma saygı ile sunuyorum.

Ali GÜMÜŞ

Öğle olmaz mı cemaatle kılarlar namazı
Güleşin gümler o esnada mehib ince sazı:
Oturur besli davullar yere şişman şişman,
Perde göstermeğe başlar kabalardan, o zaman.
Öyle inler ki, zemin, kalb-i feza "küt küt" atar
Zurnanın tizleri, dersen, yedi iklimi tutar!
Şimdi hayvanlı, yayan, kız, kadın, oğlan, erkek,
Kuşatır ip çekilen meydanı yüzlerce öbek.
Bir taraftan iniler namütenahi araba.
İnler amma o kadar süslü ki, dersin "Acaba,
Şu beyaz tenteler altında birer hacle mi var?"
Çekilir derken ödüller: Sekiz on seçme davar.
İki baş manda, birer tay, dana, top top dokuma,
Hele peşkir gibi peşkeşleri artık sorma.
Yağ kazanlarla durur, tartısı yok, ölçüsü hiç:
Hani ister sürün, ister dökün, istersen iç!
Bunların hepsi biter, bir heyecandır belirir,
Ne temâşâdır o, titrer durur insan tir tir.
Birbirinden daha mevzun iki üç çift endam,
Atılıp sahneye şahin gibi etmez mi hıram,
Ses, soluk çıkmaz olur, herkesi ürperme alır,
O geniş yer de nefeslerle beraber daralır.
Çünkü meydanda değil, seyre bakanlarda bile,
Asım'ın dengi heyakil seçilir yüzlerde.
Şimdi, sağ kolda, gümüş kaplı birer bazubend,
Boynu muskayla donanmış, o yarım deste levent.
Önce peşrev yaparak, sonra tutuşmazlar mı,
Güleş artık kızışır, hasmını tartar hasmı.
Uzanır şimdi göğüsler, kavuşur, şimdi, yine,
Dalga çarpar gibi çarpar gerilip birbirine,
Kimi tek çapraza girmiş, mütemadi sürüyor,
Kimi şirazeyi tartıp alıvermiş yürüyor,
Kimi sarmayla çevirsem diye sardıkça sarar,
Kimi kılçık düşünür, atmak için fırsat arar.
Adalî göğdeler, altında o bîçâre çayır,
Serilir toprağa, hem bir daha kalkar mı? Hayır!
Bu elenseyle düşürmüş de hemen çullanıyor:
O da kurtulmak için türlü oyun kullanıyor.
Kimi almış paça kasnak, o açar, hasmı döner,
Kimi kündeyle giderken topuk eller de yener.
Kimi cür'etli olur çifte dalar, hem de kapar:
Kimi baskın çıkarak kazkanadından çarpar.
Seyreden halkı da bir gör: o ne candan hizmet,
O ne rikkatli adamlar, o ne ma'sum ümmet.
Yaralı başları çevreyle boğanlar mı dedin...
Göz silenler mi dedin, incik oğanlar mı dedin...
Yağ süren başka, güğümlerle gezenler başka.
Şan, şeref duygusu millette nasıl yüksekse,
Merhamet hissi de öyleydi, değil miydi Köse?"

Bir şiirinde "hayalle alış verişi olmadığını, her ne demişse görüp de söylediğini belirten **Mehmet Akif Ersoy** (1873-1936), "Safahat (Safhalar, Evreler) adını, sonradan yayınladığı kitaplarına genel ad yapmış ve "Eski Düğünlerde Türk Pehlivanları" başlığı altında Türk'ün unutulmaz güreş sevgisini de böylece belirtmiştir. **Akif**'in, "Eski Düğünlerde Türk Pehlivanları"nı anlatan bu şiiri, eşsiz Kırkpınar Güreşleri'nden bir safhadır.' "Gez Dünyayı Gör Kırkpınar'ı" tabirine uygun olarak, Kırkpınar, insanın yüreğini hoplatan, geçmişten günümüze kadar uzanan canlı bir tablodur ki, bu kapışmaları görmeyenlerde büyük eksiklik olduğunu öne sürebiliriz.

Türkler Rumeli'de

Kırkpınar güreşleri, Türklerin Rumeli'ye ayak basmalarıyla başladı. **Şehzade Süleyman Paşa** (1316-1359), Rumeli Fatihi olarak anılan Osmanlı Başkomutanı, Rumeli yakasına ilk ayak basan ve oralarda elde ettiği fetihlerle şanlanan bir askerdi ki, Kırkpınar'ın destanlara karışmış tarihinde Süleyman Paşa'dan söz etmemek imkânsızdır.

Nilüfer Hatun'la, Orhan Gazi'nin büyük oğulları olan **Süleyman Paşa, I.Murat'ın** ağabeyiydi. **Orhan Gazi,** 1324 yılında tahta geçince **Süleyman Paşa** da veliaht oldu. Tam 35 yıl bu makamda kaldı. **Orhan Gazi,** bir süre sonra da oğlunu başkomutan yaptı; bu görevi ondan hiç bir zaman almadı.

Şehzade Süleyman Paşa, ilk defa 1349'da Bizans'a yardımcı olmak üzere, 20.000 kişilik bir Türk ordusunun başında Rumeli'ye geçti. Yanından 22 savaş gemisi vardı. Sırplar'ın almak üzere oldukları Selanik'i bağlaşık Türk-Bizans ordusu kurtardı.

1352'de 10.000 kişilik bir Türk birliği gene Rumeli'ye geçti. Dimetoka'da Sırplarla Bulgarlar'ı yendi, bu bölgeyi alıp Bizans'a verdi. Türk askeri Balkanlar'da büyük hayranlık uyandırdı. Süleyman Paşa, durumun iyice olgunlaştığını görünce, 1354'te büyük teşebbüsüne başladı. Az ama, pek seçkin bir kuvvetle Çanakkale Boğazı'nı geçip Gelibolu Yarımadası'na çıktı. Türkler, ilk defa fatih sıfatıyla Avrupa topraklarına ayak basmış oldular.

Süleyman Paşa'nın fetihlerine kardeşi Murat Bey (I.Murad) de katılıyordu. 1357'de Lüleburgaz'la Çorlu'yu Murat Bey aldı. Böylece Gelibolu Yarımadası gibi çok stratejik bir bölge tamamen alınmış, Çanakkale Boğazı'nın iki yakası da ele geçirilmiş oluyordu. Bizans, artık, güneyden, doğudan olduğu gibi batıdan da çevrilmişti.

Süleyman Paşa, taşlık bir bölgede avlanırken atının ayağı kayınca düştü, başını taşa çarparak öldü. Bolayır'a gömüldü ama, büyük bir askerî komutan olduğu kadar Türk güreşine yaptığı hizmetleriyle de ölümsüz kahramanlar arasına karıştı.

Rumeli'de ilk defa Süleyman Paşa'nın komutasındaki Türk askerleri güreştiler. Türk askeri ilk defa 1349 tarihinde Rumeli'ye ayak bastığına göre, Kırkpınar'ın bu yıl 637.si düzenlenecek demektir. Ne var ki, bu tarih, her nedense 625 olarak belirtilmektedir.

1349'larda Sırplar'ın işgaline son vermek üzere Selanik'e doğru yol alan Türk askerleri, bir Hıdrellez günü Edirne yakınlarındaki Ahir köy'de konaklar. Pehlivanlık, Türkler'de hem bir gelenek, hem de savaş hazırlıkları olduğundan kırk yiğit, 1349 yılının Hıdrellez'inde güreşe başlar. Güneş batarken kapışmalara son verilince, bu kırk yiğit de bulundukları yere düşerek son nefeslerini vermişler. Şehit oldukları yere de gömülmüşler. Ertesi gün bir de bakmışlar ki her yiğidin can verdiği yerde bir pınar fışkırmış. Bunun üzerine oraya (Kırkpınar) adı verilmiş ve her yıl Hıdrellez'de burada toplanarak güreşmek âdeti yerleşmiş.

Biz Türkler'in yaşayışlarında "Kırk-Yiğit", "Kırk-İncekız" ve "Kırklar" önemli yer alır.

Türk hanlarının yanında, onun emirlerini uygulamak için "Kırk Yiğit", eşi hatunun yanında da hizmetini görmek için "Kırk-İnce-Kız" bulunurdu.

Bilindiği gibi "kırk" kelimesi, aynı zamanda Türkçemizde çokluk belirtisidir. Kırkpınar, Kırkağaç, Kırkküp, Kırkının da Kulpu Kırık Küp, Sarmısağı Gelin Etmişler Kırk Gün Kokusu Çıkmamış, Kırkharamiler, Kırkayak (çokayak) ve Kırk Gün Kırk Gece, gibi tabirler, dilimize yerleşmiş deyimlerdir. Kırkpınar kelimesinde bir çokluk belirtisi olduğunun sezilmesine rağmen, "Kırklar" aynı zamanda "Azizler" anlamına da gelmektedir. Unutulan eski tabirlerden "Kırklar'a karışmak", evliyalar arasına girmek manasınadır.

Kırkpınar'da yapılan güreşlerin ulviliği, burada son nefeslerini verinceye kadar güreşenlerin şehit düşerek ölmezler arasında yer almaları, dolayısı ile "Kırklar Pınarı" veya o yörede çok sayıda suyun akmakta olduğunu belirtmek için, aynı zamanda "Çeşme" anlamına gelen "Pınar" kelimesinin kullanılarak "Kırkpınar" olarak adlandırılmış olduğunu düşünebiliriz. Her ne olursa olsun Süleyman Paşa'nın komutasında Rumeli'ye ayak basan ilk Türkler arasında yer alan yiğitlerin, hiç bir şekilde anlaşmalı güreşe yanaşmadan, ölünceye kadar güçlerini denemeleri, birbirlerine denk bu yiğitlerin emsalsiz bir mücadeleden sonra son nefeslerini vermeleri, onların birer güreş şehidi olduklarının bir işaretidir.

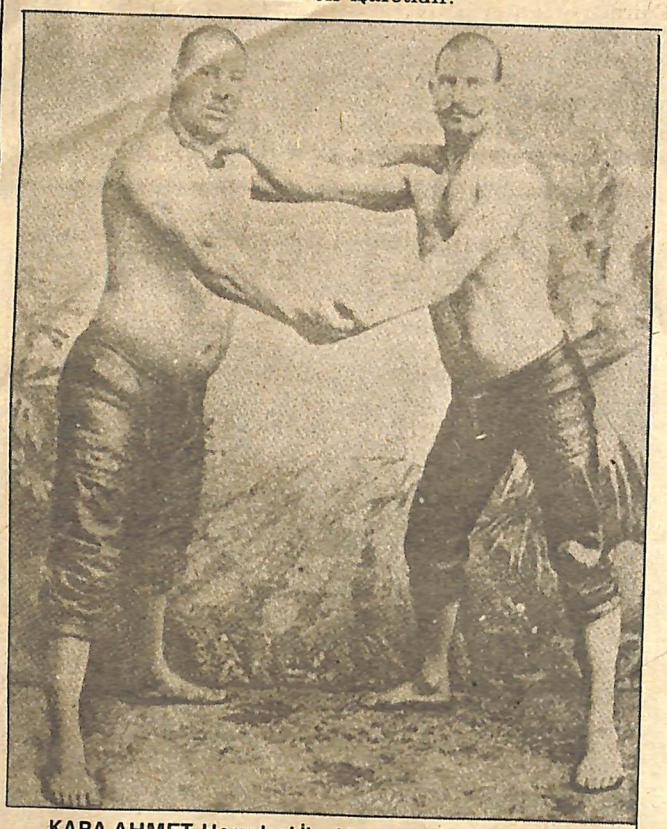

KARA AHMET- Hergeleci İbrahim pehlivanın çırağı, 1899 yılında Paris'te grekoromen stilde güreşerek dünya şampiyonluğunu kazanan sporcu, ustası Hergeleci İbrahim ile.

Edirne Kırkpınar

1959 yılında Kırkpınar dolayısı ile ilk defa Edirne'ye vardığımızda "Yeşil Meriç Oteli"nin bahçesinde yatmış, sabaha kadar da sivrisinek vızıltısından uyuyamamıştık. Bu günkü Şehir Kulübü'nün karşısında bulunan "Yeşil Meriç Oteli" o yıllarda her hâlde Edirne'deki tek doğru dürüst konaklama yeriydi! Mehmet Faruk Gürtunca'nın çıkardığı gazetede çalışmakta olan Murat Turgu adlı meslektaşımızın yardımlarıyla kendimize Yeşil Meriç'te, bahçede bile olsa bir yer bulabilmiş olmamız, büyük mutluluktu. Bazı arkadaşlar, talebe yurtlarında, kimileri de eşdost divanında konuk oldular.

Yeşil Meriç Oteli'nin girişinde her saat başı kilise çanı gibi vuran kocaman bir saat, bu saatin altında da seksen-seksen beş yaşlarında bir ihtiyar, kâtip olarak duruyordu. Kırkpınar dolayısı ile hemen hemen her ilden Edirne'ye akın eden meraklıları doyurabilmek, onların hepsine yatacak yer temin etmek büyük organizasyon işiydi. Yıllarca ihmal edilmiş olan Edirne, o yıllarda bu işin üstesinden gelememekteydi.

Sanıyoruz şehrin en namlı lokantası "Zaralılar" denilen yerdi. Güreşlerden sonra bu lokantanın önünde muazzam

bir kuyruk oluşur, aşçıbaşı kalabalıktan olacak, çoğu zaman biber dolmalarını tabaklara parmaklarıyla yerleştirirdi.

Zamanla günden güne gelişen Edirne'de bu gün pek çok otel bulunmasına rağmen, yine de ihtiyaca kafi gelmemektedir. Güreşi çok seven, bu yüzden işi-gücü bırakıp Edirne'ye koşan güreşseverler, çoğu zaman Selimiye Camisi'nde gecelemektedirler. Belediye hoparlörle çeşitli anonslar yaptırarak, kalacak yer bulamayanların camilerde geceleyebileceklerini duyurmakta, aynı zamanda bir panayır hâlinde devam eden eğlenceler sabaha kadar sürdüğünden geceyarısından sonra konaklamak için camilere doluşanlar, sabah ezanı ile yeniden ayaklanıp Sarayiçi'ne koşmaktadırlar.

Sarayiçi

Sarayiçi'nde 1959'larda çok çok 10.000 seyircilik portatif tribünlerle sıra sıra dizilmiş sandalyelerde oturarak müsabakaları seyretmek kabildi. Şehirden faytonla Sarayiçi'ne doğru inerken göğe toz bulutu tabakası yükselir, pehlivanlar kendilerine otel bulamadıkları gibi yıkanacak su da temin edemezlerdi. Müsabakaları tamamlanan pehlivanlar, Sarayiçi'nin çevresinden akan Meriç'in kollarında suya girer, elbette yeşilimsi bu suda yıkandıklarını sanır, aslında daha da kirlenirlerdi. Çevre alabildiğine kalabalık olduğundan nehirde yıkanan pehlivanlar, soyunup giyinmede de büyük zorluk çekerlerdi. Bir yarımada görünüşünde olan bu bölgede, "beş halka yirmi beş" diye bağırarak halka satanlar, sigaralara halkaların birini geçirerek bir paket sigara kazananlar, yılan oynatanlar, Cemal'in üç dönüş, iki göbekten sonra dönüp iskemlesine oturan dansöz kızları görülecek yerlerdi. Cemal'ın pavyonu bu gün de Kırkpınar güreşlerinden bir iki hafta önce Sarayiçi'ne kurulur. Çevirmeciler, kuzudan ziyade oğlak pişirip, eleriyle parçalayıp ekmekiçi yapar veya sıcak etleri tabaklara koyup servise geçerler. Çevirmecilerde bira, rakı gibi alkollü içkiler de satılır. Güreşlerin ağır gidişinden şikâyetçi olanlar, bunalanlar, felekten bir gün çalmak isteyenler, karınları acıkanlar, çevirmecilere dolarlar. Burada güreşlerden sözedilir, içilir, yenilir, eğlenilir, bir yandan da başpehlivanlık kapışmalarının heyecanı bastırılır.

Sarayiçi'ne bir günde girip çıkanların sayılarının ortalama 100.000'i bulduğu sanılmaktadır. Kırkpınar güreşleri sırasında çoluk-çocuk Edirnelilerin yanında Edirne'nin civar köylerinde oturanlar, Babaeskililer, Çorlulular, Tekirdağlılar, bütün Trakyalılar, bu yarımadaya dolarlar.

Çevirmecilerin kulübelerinin arka taraflarında Tunca'ya doğru ufak su dökerek ihtiyaçlarını giderenler, yıllarca tuvalet konusunda büyük sıkıntılar çektiler. Özellikle

çoluk-çocuk ve kadınlar buralarda adeta perişan oldular. Buna rağmen Sarayiçi'ne gelmekten kendilerini alamayıp, güreş günleri bu yarımadaya dolarak, piknik alışkanlıklarını sürdürdüler.

Edirne Belediyesi, geçen yıllarla birlikte imkânları oranında Sarayiçi'ne yatırımda bulundu, tuvaletler çoğaltıldı, sporseverler için geniş tribünler inşa ettirildi, pehlivanlar için soyunup giyinme odaları ve sıcak sulu duşlar yaptırıldı.

Tavuk ormanı

Sarayiçi yakınlarındaki "Tavuk Ormanı", pehlivanların yıllarca idman yaptıkları bir bölgeydi. Burası da portatif çayhaneler, köfteciler ve yiyeceklerini yanlarında getiren ailelerle dolup taşardı. Durum yine aynıdır. Kırkpınar Ağaları da geleneksel yemeklerini "Tavuk Ormanı"nda verirler.

Davul-zurna

Sarayiçi Meydanı'nda pehlivanlar kozlarını paylaşırlarken, tribünlerin dışında da hayat alabildiğine devam eder. İğne atılsa yere düşmeyecek tabirine tam uygun olarak ortalarda dolaşanlar, bir köşeye, bir çevirmeciye kapağı atıp bağdaş kuranlar, davul-zurnalı meclislerle kendilerinden adeta geçerler. Hiç kimse diğerinin havasına karışmaz, bir masada davul-zurna "Yüksek Tepeler"i vurur, iki masa ilersinde "Alişimin Kaşları Kare", bir iki masa sonrasında da "At Martin Debreli Hasan", bir iki ortalığı kaplar, kalkıp oynayanlar, çengi oynatanlar birbirlerinin havasına karışmaz, hem demlenir, hem eğlenirler. Yıllar önce Sarayiçi eğlencelerinde davul-zurna baş enstrüman arasında yer alırken zamanla klarnet ve keman da buralara yerleşmiş, eski şarkılar, türküler, pek bilinmez, söylenmez olmuştur. Bu günkü müzisyenlerin çalmakta zorluk çektikleri, hatta pek çoğunun bilmediği şarkılardan biri de "Naciye'm"dir.

"Sana da Yaptırayım Naciye'm Aman, Fildişi Tarak, Fildişi Tarak, Tara da Kahküllerini Naciye'm Aman Bir Yana Bırak. Benim Çatma Düğmeli Naciyem Aman Sen Kime yandın" sözlerinden ibaret olan ve nakaratlarla söylenen bu şarkıda yol gösteren olursa esmer müzisyenler, derhal melodiyi kaparlar. Onların bu konudaki ustalıkları da asla tartışılamaz.

Biz, 1959'larda Sarayiçi'nde Arpacı Nimet, Yorgi Kaçamakoğlu'yla birlikte, modern Koca Yusuf Tekirdağlı Hüseyin'in bir oturuşta bir kuzuyu yiyip bitirdiğini gördük.

Velhasıl, Kırkpınar güreşleri kadar Sarayiçi yarımadasında cereyan eden eğlenceler, yağmurlu havalar hariç, sabahlara kadar sürer, taksiler Edirne'nin merkezinden buralara vızır-vızır işleyip durur.

ER MEYDANI- Tarihî Kırkpınar yiğitlerin harman olduğu yerdir. Türkiye başpehlivanı Kırkpınar'da seçilir.

Er meydanına giriş

Sarayiçi'nde eğlenen halka biraz göz gezdirdikten sonra Er Meydanı'na girelim.

Eski pehlivanlar, elbette başpehlivansalar, pehlivanlar kapısından Er Meydanı'na parasız alınır, kendilerine ayrılan yere kurulurlar. O hengamede, hele günlerden cumartesi veya pazarsa Er Meydanı'na girebilmek için bilet bulmak mümkün değildir.

Yağlı güreş, Türk'ün öz güreşidir ve bu meydana girerken insanın kalbi gümbür-gümbür atar.

Geçmişle ilgili pek çok şeyi, genellikle kültüre dayanan alışkanlık ve temelleri Yunan'a dayama alışkanlığında olan Avrupalının tesirleri bizim yazarlarımızın bazılarına da geçmiş ve bu kapışmanın bize Yunan'dan miras kaldığı iddiaları bazı eserlere kaydedilmiştir.

Homer'in İlyada ve Oduseus'ünden bellediğimize göre elbette o çağlardaki pek çok kavim gibi Yunanlılar da güreşiyorlardır. Ancak, Homer, gözleri görmediği halde maviyi en iyi şekilde tarif eden Anadolu doğumlu bu şair, güreşçilerin kum üzerinde kozlarını paylaştıklarını yazar.

Yağlı öyle midir?

Hem bu güreş öylesine bizimdir ki, antik olimpiyat oyunlarında meydana çıkan güreşçiler, çırılçıplak mücadele ederlerken, bizde pehlivanların dizkapaklarının üstünden göbeklerinin altına kadar olan bölüm kısbetle kapatılır. Cazgır, "Allah Allah, İllallah" diye güreş açar, davul-zurna cenk havalarını vurur, pehlivanların helalleşmeleri, birbirlerine başarı dilemeleri, her şeyi ve her şeyi ile yağlı güreş, Türk'ün öz sporlarındandır.

Pehlivanlar ve sporseverlerden kalabalık bir grup, cuma sabahı Edirne Belediyesi önünde toplanmış, bando eşliğinde, Atatürk'ün kabrine çelenk konarak İstiklal

Marşı okunmuş, pehlivanların pirlerinden Şeyh Cemalettin'le, Adalı Halil ve Kara Emin'in kabirleri ziyaret edilmiş, ruhlarına birer fatiha gönderilmiş, öğle namazını takiben de Selimiye Camii'nde mevlit okutturulmuştur. Biz, meydana girerken, pehlivanlar sıra sıra dizilmiş, geçit töreninin başlamasını beklemektedirler. Bir yıl öncesinin başpehlivanı, göndere Türk Bayrağı'nı İstiklal Marşı'nın eşliğinde çekecek, pehlivanlar Er Meydanı'nda bir tur atacak ve en küçük boylardaki güreşçiler meydana salınacaklardır.

Hodri meydan

Cazgır (salavatçı), geleneksel törenlerden sonra pehlivan sofrasını açacaktır. Kulak verip dinleyelim, hiç pişman olmayacağız.

Allah Allah İllallah
Hayırlar gele inşallah
Pirimiz Hamza Pehlivan
Aslımız neslimiz pehlivan

İki yiğit çıkmış meydane
Birbirinden merdane
Biri ak biri kara
İkisinin de zoru para

Alta geldim diye erinme
Üste çıktım diye sevinme
Alta düşersen apış
Üste çıkarsan yapış

Vur sarmayı kündeden at
Gönder Muhammed'e salavat
Seyirttim gittim pınara
Allah, her ikinizin de işini onara...

Güreşleri takdim eden cazgır, duasını bitirdikten sonra eşlendirilmiş olan pehlivanlar peşreve başlarlar. Kırkpınar'da en küçük boy, (teşvik-tozkoparan) dır.

Peşrev, güreşe başlamadan önce yapılan bir tür ısınma hareketleri olmakla beraber, son derece değerli anlamlar taşır. Pehlivanlar sıra hâlinde ağır adımlarla ileriye doğru süzülürken, hızlanıp çırpınır, seyircileri selamlarlar. Bu selam, yere doğru yapılan temenna ile olur. Rakipler daha sonra yaklaşıp birbirlerinin topuklarını elleyip ellerini başlarına kadar getirirler. Bunun bizlere intikal eden manası "Senin pehlivanlığın o kadar büyük ve başımın üstündedir ki ben senin ayağının türabı olamam" şeklindedir. Yine bu peşrev hareketlerinde Allah'a hamdetmek, rakibi belinden sarıp hafifçe ayağını yerden keserek (tartarak) sırt sıvayıp başarılar dilemek gibi anlamlar taşıyanları da vardır.

Yağlı güreşin, mertçe kapışmaların ruhu peşrevdir. Bunu gözönüne alan hakem kurulu, her yıl en iyi peşrev yapan güreşçiyi ödüllendirir. Buna sebep, sporcuları peşreve özendirmektir.

Peşrev yaparken nara atılmaz. Güneş altında ışıl-ışıl parlayan pehlivanlar, bacaklarındaki kısbetle sanki demirden zırh giymiş gibi daha da heybetleşirler. Bu hareketler sırasında kendilerini kaybederek "Hayda bre maşallah!" gibi bağıran seyircilere rastlanır. Artık, güreşten ve güreşçilere ait konuşmalardan başka her türlü sesler kesilir ve pehlivanlar, melekleriyle başbaşa kalarak kozlarını paylaşmağa çalışırlar.

ŞAHİN- Türkiye'nin bir numaralı kısbetçisi Bigalı İrfan Şahin.

Kısbet

Türkiye'mizde en mükemmel kısbet ustası olarak Bigalı İrfan Şahin tanınmaktadır. İrfan Şahin, kısbet yapmayı ustası Memduh'tan öğrenmiştir. Bizim çocukluğumuzda Çarşıkapılı Hidayet Usta, kısbetçilerin en namlılarından olanıydı. Hidayet usta güreşi çok sever, her Kırkpınar'a gelir, zayıf, kara-kuru bir kişiydi. Gayet iyi ayakkabıcı ustası olmasına rağmen o kısbet diker, bunları da Çarşıkapı'daki hanın kapısına asardı. Hidayet Usta'nın dükkânı, Yahya Kemal Külliyesi'nin tam karşısında, geniş kapılı hanın içindeydi. 1956-1965 yılları arasında Tercüman Gazetesi adına kendisinden bir hayli kısbet alıp Kırkpınar'da pehlivanlara dağıtmıştık. İyi pehlivan olacaklarını daha o yıllarda belli eden Bandırmalı Sabri Acar, Gönenli Kara Hüseyin'in oğlu Yaman İnanç, Vizeli Şaban Filiz ve Adapazarlı Albay Kardeş, bizden kısbet kazanan sporcular arasındaydılar.

Yağlı güreş yapan sporcunun malzemesi, dana, malak veya manda derisinden yapılmış, işte bu kısbettir. Kısbetin bel kısmı hemen hemen dört parmak genişliğinde ve kalın olur. İç bölümünü daha da kalınlaştıran pehlivanlara rastlanır. Bunun içinden uçkur yerine kalın ip geçirilir. Bu

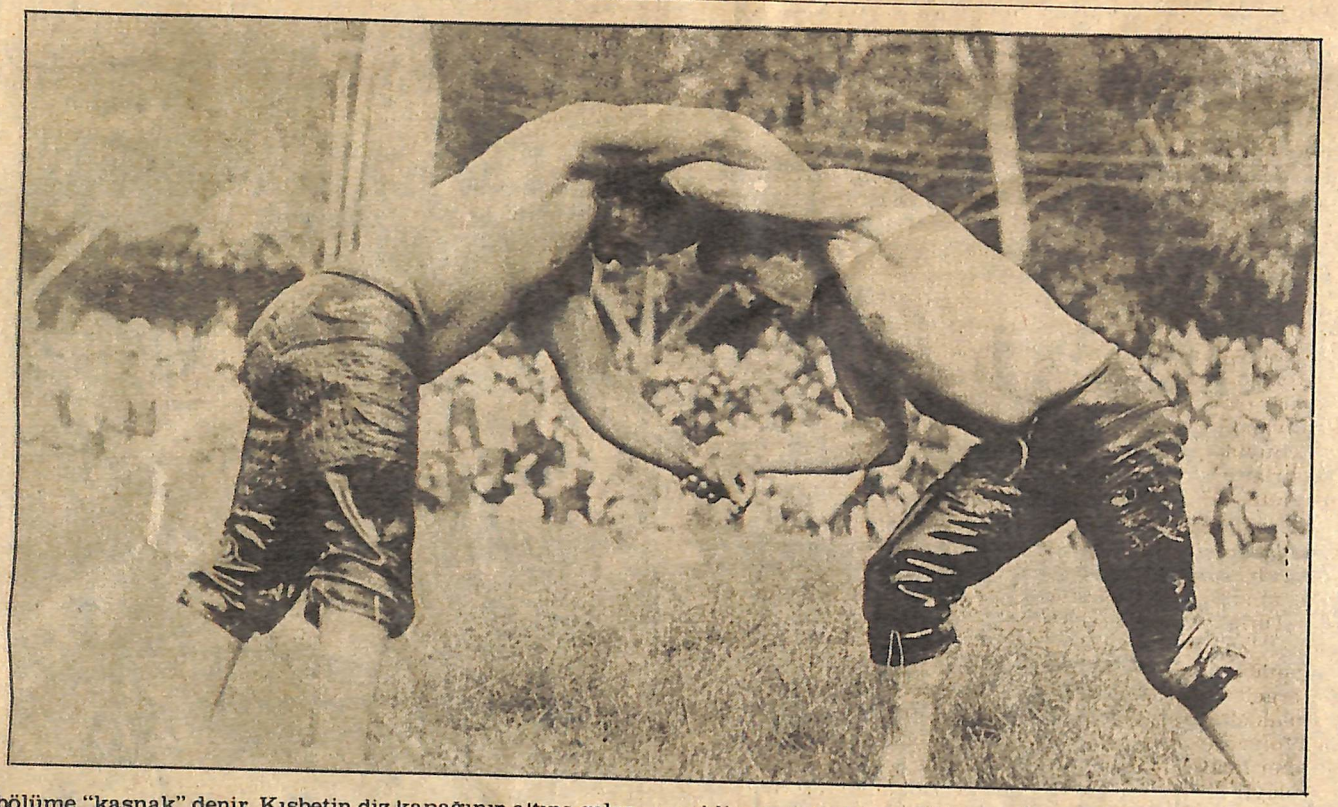

bölüme "kasnak" denir. Kısbetin diz kapağının altına gelen bölüme "paça" denir. Paça ile etin arasına "paçabend" tabir edilen keçe konur, deri keçenin üzerine çekilir. Bunun da üzeri sicimle bağlanır. Paçanın böylesine sıkı bağlanmasının sebebi bu kısımdan çok oyun çıkmasından dolayıdır. Parmakların paçaya geçmemesi için paça bağlamak çok önemlidir. Yağlı güreşte paçayı kaptıran pehlivanlara boyu duruk vurma hakkının tanınması buradan gelir. Pehlivan, paçayı bırakınca usul gereği kollarını yana açarak paçayı bıraktığını ilan eder ve o zaman da boyunduruğun çözülmesi icap eder. Paçası bırakıldığı hâlde rakibine vurduğu boyunduruğu çözmeyen pehlivan iyi karşılanmaz. Aynı zamanda kule ve meydan hakemlerince müsabaka durdurulur, boyunduruk çözdürülür.

Kısbet, Kur'an-ı Kerîm'in hükümlerine göre, erkeklerin göbekle dizler arasında kalan kısımları mahrem olduğundan bu bölümleri örtecek şekilde yapılır. Kısbet, iki bölümdür. Mayonun altı gibi vücudu saran kısım ve paça olmak üzere ikiye ayrılan bu yağlı güreş malzemesinin üst tarafı üç kat deridendir. Arasına da ince kösele konur. Beli saran bölüme "kasnak" veya "paşkavz" denir. Burada beli sarması için kısbete "urgan", kalın ip takılmıştır. Urganla sıkılan kısbetin kasnağından oyun almak, pehlivanı zaptetmek güçtür. Paçalar, baldırlara kadar tek kat deriden yapılır. Baldırı saran "şiraze" kısmı, çift kat deridir ve buraya bağlamak için "keçebend"ler sarılır. Bir de mayo bölümü deriden, paçaları branda bezinden yapılmış bir tür kısbet vardır ki, buna "pırpıt" denir. Okkasız pehlivanlar hafif olduklarından keçi derisinden yapılma "pırpıtı" tercih ederler. Ancak, Kırkpınar'da pırpıt, branda bezi veya kot'tan yapılma kısbetle güreşmek yasak olmasına rağmen, son yıllarda buna da izin verildiği görülmektedir.

Geçmiş yıllarda bir pehlivanın kısbet giymesi önemli olay sayılır ve bunun için tören yapılırdı. Pehlivanlıkta pişmeyen güreşçilerin kısbet giymeğe hakları olamazdı. Bir genç pehlivanın ne zaman kısbet giyeceğini ustası tayin ederdi. Kısbet giyme töreni sırasında eski pehlivanlar, seyirciler, pehlivanın hısım-akrabası da bulunurdu. Genç pehlivan, ustasının ve diğer yaşlı sporcuların ellerini öper, bir akranıyla da gösteri güreşi yapardı. Bu tören sırasında misafirleri genç pehlivanın ailesi ağırlardı. Törelere göre kısbet ayağa geçirilmeden önce iki rekât namaz kılınırdı. Pehlivanlardan biri Hazreti Hamza'nın ruhuna "Fatiha" okurdu. Kısbet giyilirken besmele çekilir, kısbetin kasnak tarafı öpülür, alna konur, önce sağ, sonra sol paçadan kısbet ayağa geçirilirdi. Yine törelere göre kısbet giyme töreninde yağ kazanının veya ibriğinin içine bir miktar gülsuyu dökülürdü.

Eski pehlivanlar, genellikle "manda derisinden" yapılma kısbet giyerlerdi. Koca Yusuf, Kurtdereli, Adalı Halil, Kara Ahmet gibi tanınmış pehlivanlardan önce ve bu nesle kadar kısbet için manda derisi daha makbuldü. Manda derisinden yapılmış bir kısbet yağı çekince on iki-on üç kilo kadar olurdu. 1963 yılından itibaren manda derisinden yapılma kısbet giyme alışkanlığı ortadan kalkmış, dana derisinden mamul ve vidala denilen deriden meydana getirilen kısbetler revaç bulur olmuştur. Bunun önemli sebeplerinden biri kiloları yüz yirmiyi aşan pehlivan neslinin azalmış, hatta tamamen ortadan kalkmış olmasıdır. Vidaladan yapılma bir başpehlivan kısbeti yağlandığında üç kilo kadar çekmektedir. Böylece pehlivanlar müsabakalarını da daha rahat atmaktadırlar. Çünkü, karşılarında devâsâ kuvvete sahip bir rakip olmayacağına göre on iki-on üç kiloluk manda derisinden yapılma kısbet yaptırıp giymeğe gerek kalmamıştır. Bir kısbette tam elli beş metre el dikişi bulunur. Bir kısbet, otuz beş kırk parçadan meydana gelir. Dikişi, "biz" denilen bir iğne ile yapılır. Kesim işine önce paçalardan başlanır. Ismarlanan beden numarasına göre kesilen parçalar, sonra "çiriş"le yaptırılır. Bu gün "çiriş"in yerine Japon yapıştırıcılarını tercih eden ustalar olabilir. Çirişle yapıştırılan parçalar kalıplanır. Kalıp muamelesi iki-üç saat kadar sürer, daha sonra dikişe geçilir. Bazı pehlivanlar kısbetlerinin arkasına kendi adlarını yazdırırlar. Kısbetinin arkasına "ayna" koyan ve "aynalı pehlivan" olarak anılan sporcular da görülmüştür. Yağlı güreşin en önemli malzemesi olan kısbetin bir numaralı düşmanı "su"dur. Müsabakalardan sonra "zembil"e yerleştirilecek olan kısbetlerin mutlaka temizlenerek yeniden yağlanması gerekir.

Kısbet mahfazası

Kısbet mahfazasına "zembil" denir. Zembil, sazdan örülü bir tür torbadır. Zembil elde bir yöreden diğerine giden bir pehlivan, bir güreş kovalamakta olduğunu veya bir güreşten geldiğini işaret etmiş olurdu. Sadece güreş kovalayan ve başka sanatı bulunmayan, ayrıca çiftçilik de yapmadığı gibi müsabakalarda ödül temin edemeyecek kadar pehlivanlıkları olmayanları yermek için "Atın aptalı rahvan, insanın aptalı pehlivan" tabiri söylenir olmuştur.

Büyük pehlivanların zembillerini yanlarındaki çırakları taşırlardı. "Zembili duvara asmak" tabiri güreşe vedaya işaretti. Kendilerinde pehlivanlık izleri görülmeyen gençlere ustaları zembillerini taşıtmaz, yanlarına bile almazlardı. Bir çırak, ilerde ustasının ününü yaşatabilecek çapta olmalıydı. Şart buydu. Bir usta kendisine mahsus oyunlarını ancak çırak olarak seçtiği pehlivanlara belletirdi.

Türk güreşinde usta-çırak sistemi asırlar boyu devam edegelen bir töreydi. Koca Yusuf'u, Pomak Osman (Pamukçulu Osman veya Kel İsmail), Kara Ahmet'i, Hergeleci İbrahim, Hergeleci İbrahim'i, Torlak Deli Hafız, Çolak Molla'yı, Suyolcu Mehmet Pehlivan, Suyolcu Mehmet Pehlivanı Yörük Ali, Kolaylı Hüseyin Yener'i, Hilyazlı Ömer Pehlivan, Kolaylı Sadık Esen'i, Kolaylı Sadık Esen'i, Kolaylı Hüseyin Yener Pehlivan, Adalı Halil'i, Kel Aliço, Kurtdereli'yi Adapazarlı Çinci Hoca ve en nihayet Yaşar Doğu'yu da Samsunlu Sami Aker yetiştirmişlerdir.

Güreşimizde usta-çırak geleneği önemini kaybedince büyük pehlivanlar yetişmez olmuştur. Karamürselli Aydın Demir'i İzmirli Göçmen Kara Ali, Denizlili Hüseyin Çokal'ı, Denizlili Hasan Güngör, Ordulu Mustafa Bük'ü de Adapazarlı Zülküf Karabulut (Aykuş) yetiştirmişlerdir. Manisalı "Dünya güzeli" Kel Hüseyin, güreş yaptığı yirmi yıl zarfında kırka yakın gence yağlı güreşi belleterek son yıllarda en çok çırak yetiştiren pehlivan olmuştur.

Adapazarlı Zülküf Karabulut'un çırağı Ordulu Mustafa Bük, Kırkpınar'da üst-üste başpehlivanlığı elde ederek "altın kemer" kazanan pehlivanlar arasında yer almıştır. Ordulu vefat edince de ustası onu, Adapazarı Akbalık Köyü'nde toprağa vererek büyük bir mezar yaptırmış, mezar taşına düşülen beyit de tarafımızdan hazırlanmıştır.

Ordulu'nun mermer mezar taşını Topkapı'da yaptırtmıştık. Şimdi hatırlamadığım ve kopyasını da almamış olduğum iki dörtlükten ibaret şiiri mezartaşçıya bırakmıştım. Şiir, taş oyularak yazılacaktı. Sonradan Zülküf Usta'nın ortak olduğu otobüs yazıhanesinden taşçıya telefon açılmış, mezartaşçı pek fazla okuma yazma bilmediğinden mısralarını birbirine karıştırmıştı. Biz taşı teslim almağa geldiğimizde satır sonlarından bölünen hecelerin tamamen yanlış olduğunu üzülerek gördük ve fazla da vaktimiz olmadığından taşı düzelterek düz boya ile sadece iki satır yazmasını istedik.

Ordulu'dan sonra Aydın Demir de "altın kemer" sahibi oldu. Ordulu çırak yetiştiremedi. Aydın'ın çırağı Kadir Birlik ise halen meydanlarda kısmetini arayan, fazla okkalı olmamakla birlikte iyi bir pehlivandır.

Yağlıda dua

Yağlı güreşin en önemli özelliklerinden biri kapışmaların müzik eşliğinde ve dua ile yapılmakta olmasıdır. Pehlivanları meydana salan, salavatçı veya cazgır denilen spiker, sporcuları doğum yerleri veya şöhret buldukları bölgelerin adlarını başta söyleyerek anarak takdim ettikten sonra mutlaka dua eder. Bu dua yörelere göre değişir.

Yakut Türkçesinde "çaskır" acı ses, feryat, çığlık anlamına gelen "cazgır"a, bazı bölgelerde "okuyucu" da derler. Cazgır, müsabakalardan önce pehlivanların menkıbelerini okur, oyunlarını söyler, dualarını yapar ve pehlivanları birer birer isimleriyle halka takdim eder.

Adapazarlı Şirin Mustafa, çırağı Şükrü Kayabaş, Düzceli "Manav Osman" son çeyrek asır zarfında Kırkpınar'da cazgırlık yapan kişilerdir.

Pehlivanlıkta olduğu gibi cazgırlıkta da usta-çırak geleneği vardır. Şirin, çırağını yetiştirmiş, Adapazarı'nda bir bakımevinde günlerini doldurmağa başlamıştı. Şimdi çırak yetiştirme sırası Şükrü Kayabaş'a gelmiş bulunmaktadır.

ALTIN KEMERLİLER- Ordulu Mustafa Bük'ten sonra Aydın Demir (solda) ve Hüseyin Çokal da altın kemer kazanarak tarihe geçtiler.

Eşleştirmede usul

Pehlivanların eşlendirilmesinde o yıl çeşitli bölgelerde yapılan kapışmalarda elde etmiş oldukları dereceler gözönünde bulundurulur. Bazı güreşçilerin bir boy yukarda güreşmekten kaçınarak bir alt boya soyundukları görülür. Bazıları da "Boğulursan büyük suda boğul" tabirine uygun olarak "ille de baş" deyip tuttururlar. Bu durumlarda meydan hakemleri olaya el koyarlar. Er Meydanı'nı kontrol altına alan ve yenme-yenilme olaylarını

Sayfa: 9

kule hakemlerine bildiren, yasak oyunları uygulayanları ayrıca ikaz eden meydan hakemleri, Kırkpınar güreşlerini tertipleyen kurulca eski pehlivanlar arasından seçilir. Bunların bazıları kapışmalar sırasında kendi bölgelerini temsil eden pehlivanları belli etmeden kollamak hevesine kapılırlar, bu türlü hâllerde de müsabakaları kuleden takip etmekte olan hakemler olaya müdahale ederler.

Kırkpınar'da bir yıl önce bir büyük boya soyunan bir pehlivan, şayet o yıl katıldığı boyda birincilik elde etmişse, ertesi yıl bir üst boyda güreşmek mecburiyetindedir. Boy birincisi, ne bir küçük boya, ne aynı boya katılır. Bu sporcular ancak bir büyük boyda kolbağlamak zorundadırlar. Ne var ki, her saniye Kırkpınar'da keyfi hareketler yapılmaktadır. Başa soyunan ve bir netice elde edemeyen bazı pehlivanlar, daha sonra kule hakemleri kararı ile başaltına alınmışlardır. Kırkpınar'ın törelerinde bu türlü kararlar asla yoktur.

Ayak, deste, orta, başaltı ve baş olmak üzere, kilo, yaş ve teknikleriyle bir yıl önceki ve o mevsim elde ettikleri başarılara göre sıralanan sporcular, böylece eşlenmiş olurlar. Kırkpınar kule hakemleri, geleneksel eşlendirme yöntemi yerine, "kura ile" de eşlendirme yolunu seçmektedir. Bu karar ve vebal, onlarındır. Kırkpınar'da ayaktan başlayıp başa kadar güreşmiş pek çok pehlivan vardır. Bunların arasında Zülküf Karabulut'la, daima temiz pak gezen Manisalı Niyazi Güreşen'i sayabiliriz.

Yağlamada usul

Er Meydanı Sarayiçi'ne biz girdiğimiz zaman panayır alabildiğine sürmekteydi. Çevirmeciler, davul-zurna ekipleri, çay-kahve, kaset, fındık, fıstık satanlar ve piknik yapanlar, Cemal'in çadırında dansöz göbeği seyreyenler, atom patlatan makinalarda kuvvetlerini deneyenler, bir paket sigara kazanabilmek için halka atanlar, yılan oynatanlar, "buz gibi gazoz" diye bağıranlar aynı şekilde vakit geçirmekteydiler. Fakat biz bu panayırı bırakıp Er Meydanı'na girdiğimiz için asla pişman olmayacağız. Biz meydana adım attığımızda eşleştirmeler yapılmış, cazgır duasını etmiş, pehlivanlar peşrevlerini tamamlamışlardı.

Ancak, bütün bunlardan önce güreş için "yağlanmak" gerekiyordu ve kara kazanın çevresi dolup dolup boşalmıştı:

Şimdi Kırkpınar törelerine bir göz atarak "yağlanma"da usulü hatırlamağa çalışalım:

Er Meydanı'nda güçlerini denemeğe karar vererek soyunup kısbet giyen pehlivanlar, içleri yağ ve su

YAĞLANMA- Kırkpınar'da pehlivanlar peşrev ve güreşten önce kazan dibine giderek yağlanırlar. Törelere göre, ilk defa kısbet giyecek pehlivanın yağlanacağı kazana bir miktar "gül suyu" da dökülür.

doldurulmuş kazanlarda yağlanırlar. Yağ dükünürken önce sağ elle sol omuza, göğüse, kol ve kısbete yağ sürülür. Sonra sol elle aynı şey yapılır. Pehlivanlar kazan başında birbirlerinin sırtını da yağlarlar. Kapışma sırasında yağlanmak ihtiyacını duyan sporcular, ellerinde ibrikle meydanda dolaşmakta olan "yağcılar"dan yağ isteyebilirler. Ancak, yağa, beze gitmek için rakibin izin vermesi töreler gereğidir. Müsabaka kızışmışsa ve pehlivanın biri zaman çalmak, dinlenmek için yağı, suyu bahane ediyorsa, rakibi haklı olarak buna karşı çıkabilir ve kozunu paylaşmakta olduğu sporcuya izin vermez. Bu hakka sahiptir de.

Kırkpınar'da yağ ibrikçisi, su ibrikçisi (sucu), davul ve zurnacı, pehlivanı, ağası, geçmiş günlerde giyim kuşamlarından bir bakışta anlaşılırdı. Zamanla giyim-kuşamda pek çok değişiklikler yapıldı. Meydan hakemleri birara sporcuların giydikleri eşofmanla sahaya çıkar oldular, ibrikçilerle bezciler (bezici) de "izci" gibi giyindiler.

Kıran kırana

Kırkpınar'da "kıran-kırana" güreşler atıldı denildiğinde rakiplerini yenen pehlivanların hiç beklemeden tutuştukları anlatılmak istenirse tabir yerinde kullanılmış olur. Törelere göre güreşlerin "kıran-kırana" olması icap eder. Fakat, bu da değiştirilmiştir. Geçmiş yıllarda, diyelim başa on pehlivan soyundu, rakibini ilk yenen, günün ikinci galibi ile karşılaşır ve eşlendirme bu tarzda olurdu. Kel Aliçoların, Hergeleci İbrahimlerin ve daha önceki asırlarda da aynı usul uygulanırdı. Kıran-kırana güreşler, 1970 yılına kadar sürdü. Bunun da mahzurlu yanları vardı. Favori pehlivan rakibini hemen yenerse onunla karşılaşmak istemeyenler müsabakalarını gereksiz yere uzatırlardı. Bu yüzden her eşlendirme için yeni kuraya gidilmesi usulü uygulanmağa başladı.

Kıran-kırana denilince bazıları, tabirin sert güreşi kastetmek için kullanıldığını sanır. Yağa, beze gitmeden, ilk yenenle ikinci galibin yeni bir tur için kapışmasına "kıran/kırana" denir. Kırmak, eski Türkçede "yenmek" anlamınadır. "Moskof ordusunu Azak Kalesi önünde kırdık" dendiğinde "yendik" denmek istenir. Zamanla "kırmak" kelimesi yerine başka kelimeler kullanılmağa başlanmış, son yıllarda "galibiyet"in yerine de "yengi" denir olmuştur.

Davul ve zurna ekipleri er meydanındaki yağ ve su kazanlarının hemen hizasında ve biraz yanda çalışırlar. Kırkpınar'da davul ve zurnacılar, açık arttırma ile bu görevi alırlar. Dünyada yağlı güreş gibi müzikle yapılan spor yarışması yok denecek kadar azdır. Son yıllarda ritmik cimnastikle, buz pateni gibi gösteriler de müzik eşliğinde düzenlenmektedir. Özbekler de yine müzik eşliğinde güreşirler. Davul ve zurnacılar, atalarımızdan bizlere yadigâr kalan pehlivanlık ve cenk havaları ile hem seyircileri hem de pehlivanları coştururlar. Pehlivanlardan biri yenici bir oyuna girdiği zaman tempoyu hızlandırırlar ve böylece hem sporculara hız vermeğe çalışır, hem de seyircileri heyecana büründürürler. Bu hızlı tempoya "cangarbı" adı verilir. İşte bundan sonra zurnacılar tiz bir sesle bunu ilan ederler. Ardından tempo yine yavaşlatılır. Mehter lisanı ile bir davul ve bir zurnadan meydana gelen bu gruba "kat" denir. Kırkpınar'da her yıl 15 "kat" davul ve zurna ekibi görev yapar.

Dünyada en güzel davul-zurna Kırkpınar güreşleri sırasında çalınır. Meşhur zurnacı Emin de Er Meydanı'nda kendisini tanıtmış bir müzisyendi. Zurnacı Emin, burnunun tek deliğiyle görevini yapardı. Çünkü, diğer deliğinde kocaman bir et parçası olduğu görülür, hatta bu et parçasından üst dudağına doğru sümüğü de akardı.

KIZILCIKLI- 1880-1931 yılları arasında yaşayan,Kırkpınar'ın yanında Avrupa ve Amerika'da güreşler atan Kızılcıklı Mahmut pehlivan.

Zurnacı Emin'den sonra Kırkpınar'da zurna çalarak nam salan müzisyenlerin başında Osman Zurna'yı sayabiliriz. Osman Zurna, ekip başı olarak çalışırdı. Oğlu Faris de şimdi babasının yolunda yürümektedir. Bu çalgıcılar kendilerine "esmer vatandaş" denilmesinden çok şikâyetçidirler. Onlar kendilerini "dağlı" olarak kabul ederler, "Biz, dağlıyız" derler. Son derece konukseverdirler. Edirne'de Cumhuriyet Savcısı olarak görev yapmış olan güreşsever Nurettin Güler'le sık sık Osman Zurna'nın mekânına giderdik. Bizi sabaha kadar bırakmak istemezler, ikramda bulunurlardı.

Davul ve zurnacılar, güreşi de çok iyi bilirler. Kırkpınar'ın tarihinde davul ve zurna çalarken er meydanındaki güreşçilerden birine "işaret" verdikleri öne sürülen ekipler vardır. Meşhur Kel Aliço, Plevneli olduğundan, Kırkpınar'da görevli müzisyenleri pek yakından tanır, onlar da kendisini çok severler, bu yüzden müsabaka sırasıda Aliço'ya davul ve zurna ile karşılaşmakta olduğu rakibinin zayıf taraflarını anlatırlarmış. Aliço da davul-zurnanın dilinden iyi anlar ve rakiplerini mağlup ederken bu ekibin verdiği "kopya"dan da faydalanırmış.

Müzisyenler, boyaları kendilerine benzeyen pehlivanları sever ve tutarlar. Samsunlu İbrahim Karabacak, İzmirli

Göçmen Kara Ali ve Karamürselli Aydın Demir'le Ordulu Mustafa Bük, Kırkpınar'da pehlivanlarla halkı coşturan müzisyenlerin sevdiği sporculardandı.

Türkler, milattan önce 400 yıllarında da davul ve zurna çalmaktaydı. İslâmiyetin kabulünden önce davulun adı "tümrük", zurnanın adı ise "yırağ"dı. Orkun Yazıtları ile Kaşgârlı Mahmud'un Arapça açıklamalı "Türkçe Lügatler Divanı" eserinde bu iddialar doğrulanmaktadır. Bunların yanında Fars ve Çin kaynakları ile Fârâbî ve Harezmi gibi bilginlerin musiki üzerine olan yazıları bizlere bu gerçeği anlatmaktadır.

DAVUL-ZURNA- Kırkpınar'da davul-zurna "cenk" havaları çalar. Dünyada en güzel davul-zurna Kırkpınar güreşleri sırasında çalınır. Davullar pes perdeden vuru - furken, zurna da tiz perdeden dem tutulur.

Süleyman Peygamber zamanında da, günümüzden 5.000 yıl kadar önce Yahudiler, zurnayı bilip çalmaktaydılar. Yahudi tapınaklarında çalınan zurnanın adı "halil"di.

Osmanlı ordusunun her sınıfında yayada, atlıda, her bölükte mehter takımı bulunurdu. Mehter, sivil hayata da girmişti ve her kasaba veya köyün mehter takımı vardı. Avrupa'daki Türk elçiliklerinde de mehter takımları kurulmuştu. Mehter bölüklerinin Avrupa musikisine geçici etkileri olmuştur. Beethoven'in Dokuzuncu Senfonisi'nin son bölümü: "Atina Yıkıntıları" ve "Egmont" musikisinin bazı bölümleri, Mozart'ın "Türk Konçertosu" adı verilen keman konçertosunun son bölümü ve ayrıca çeşitlemeli klavye sonatının "Ronda alla Turca" bölümü bu etkilerin izlerini taşır. Mozart, "Ronda alla Turca"sında, sol el ritmini davul düm-tek'lerine, sağ el melodisini de zurna sesine benzetmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda mehterhane kurumu 1820 yılında kaldırılmıştır. Eski Yunan tapınak musikisinin dışında zurnayı andıran "aulos", şarap ilahı "Dionisos"un sembolü'ydü. Hint davuluna da "tabla" adı verilmiştir.

"Zurnada peşrev aranmaz ne çıkarsa bahtına" denilmesine rağmen, Kırkpınar güreşlerinde zurnada peşrev aranır. Kırkpınar'da yıllarca "kat başlığı" yapan Osman Zurna'dan aldığımız bilgilere göre, güreşin başındaki eşlendirmeler sırasında Hızır "huzur" havaları çalınır. Meşhur pehlivan Adalı Halil (Abdül Halil'e ithaf edilen "Adalı Havası", ayrıca "Selanik Dağ"dağlı" havaları vurur. Güreşler sırasında da cengavî havalara geçilir. Curcuna cenk havası ile pehlivanlara "sinyal" verilir, adeta "alttaki pehlivana "dikkat et" üsttekine de "kaçırma" demek isterler. Karakucak'ta, Adana dolaylarında davul-zurna "Köroğlu"-nu vurur. Antalya-Elmalı'da güreşlerden önce "Yürük Ağa" çalınır. Pehlivanlar kapıştıklarında davul-zurna susar. Buna da sebep, pehlivanları pirleriyle baş başa bırakmak düşüncesidir. Pirlerle Hızırla pehlivanları baş başa bırakmak için Antalya-Elmalı'da susan davul-zurna Edirne'de vurur. Davul, pes perdeden vururken, zurnacılar "tiz" perdeden dem tutarlar. Kırkpınar'da müzisyenler, kule hakemlerinin işaretleri üzerine susarlar. Bu işaret, bazan cazgır tarafından mikrofonla "davulcular!" şeklindeki seslenme veya kule baş hakemince çalınan "zil"le yapılır. Bu sessizlik sırasında baş hakem meydandaki kapışmalarla ilgili her hangi bir kararı açıklar. Ardından verilen ikinci bir işaretle davulculara "Çal" denir. Cazgır, "davulcular!" ikazı ile müziğe bir süre ara verdirirse, konuşmasını tamamladıktan sonra yine mikrofondan onlara "Çal davulcu" diye seslenir.

Davulla ilgili olarak bir de "Davulun sesi uzaktan hoş gelir" tabiri vardır. Bu söze rağmen davul sesini yakından dinlemekten son derece hoşlanan kişiler de vardır. Bunların bir çoğu güreşleri davul-zurna ekibine yakın bir yere kurularak seyrederler. Müzisyenler tarafından tanınmış olanları da kapışmalar sırasında onların aralarına girerler. Bu bir nevi misafir olma anlamına gelir ve zurnacılar, kendilerine gelen misafirlere sandalyelerini verirler. Bu yakından davul-zurna dinleme sırasında er meydanında kapışmalar sürdüğünden müzisyenlere para vermek ayıp sayılır. Her şeye rağmen para bekleyip alanlar da çıkar. Asıl bahşiş, güreşlerden sonra takdim edilirse daha makbule geçer. Bahşiş, zurnanın deliğine sokulur. Zurnacı da aldığı bahşişi ekip şefine teslim eder.

Türkiyemizde yağlı güreşe hayranlık duyanların sayıları milyonları aşar. Yağlı güreş seyircisi kadar sessiz ve sakin, kurallara uyan başka seyirci olamaz. Anadolu'muzun bazı yörelerinde tertiplenen yağlı güreşler bir meydanda yapılır ve bu meydanın etrafına da organizatörler "ip" çekerler. Hiç bir seyirci bu ipi atlamaz; gider, bilet satın alır ve meydanın kenarına yerleşir. Güreşe gönül verenler, er meydanında "sağlam güreş" isterler. Bir pehlivan ne kadar usta olursa olsun, namı bulunursa bulunsun, anlaşmalı galibiyete yaklaşırsa güreş sever, kendi kendisine adeta kahreder ama pehlivana bunu belli etmez. Üzüntüsünü içine atar. Yağlı güreş, daha ziyade bir "denge" güreşi olduğundan bunda iyi pehlivanlara "yol verme" seyircilerce kabul edilir. Buna "anlaşmalı güreş" denmez. Rakiplerinden çok fazla olan pehlivanla, varını-yoğunu ortaya koyacak şekilde bir kaç dakikacık bile olsa mücadele ettikten sonra meydandan çekilen güreşçiye kötü gözle bakılmaz. O, gücünü sergilemiş, fakat kendisinden çok fazla olan baş pehlivana veya baş pehlivan adayına "yol" vermiştir. Her mevsim hangi pehlivan iyi çalışmış, Kırkpınar'da hangisi şanslı, mahallî kapışmalarda bu belli olur. Birbirlerine denk pehlivanlar, yalandan da olsa sıkı bir mücadeleye girişir ve yağlı güreşin bazı oyunlarını sergilerlerse bu da hoş karşılanır. Çünkü, kalıplı bir pahlivan, güreşi bağlayıp isterse tatsız-tuzsuz bir hâle de sokabilir. Bağlamalı güreş yerine hızlı, heyecanlı ve oyundan oyuna geçişli, kahramanca çırpınışlı güreş, sonunda erken de bitse seyircilerle tercih edilir. Kırkpınar'da güreş bağlamakta usta "Beykozlu Koca Sabri", "Çanakkaleli Mahmut" ve "Manisalı Arap Mustafa Yıldız"-la "İzmitli Ali Gürbüz" sayılabilir. Bunlar iri-yarı olduklarından en çetin bir pahlivanla saatlerce yenme-yenişme

olmadan tuttukları güreşi sürdürebilirlerdi. Mustafa Yıldız'ın on iki saat kadar güreştiğini Kırkpınar'da görmüşüzdür.

Hakem kurulu, çoğu zaman Koca Sabri'ye belli bir yolluk verir ve onu güreşlerden ayırırdı. Çünkü, rahmetli pehlivan 150 kilo çekerdi ve onu kolay-kolay kimse yenemezdi.

Edirne Sarayiçi'nden başka ülkemizde Uzunköprü, Keşan, İpsala, Tekirdağ, Babaeski, Malkara, Çanakkale, Pınarbaşı, Adapazarı, Akbalık, Karaadilli, Çamlıbel, Elmalı, Akhisar, Karamürsel, Durhasan, Koca Rüstem, Soğanlık, Büyükada, Rami, Eyüp, Sazlıbosna, Bayrampaşa, Merdivenköy, Çorlu, Büyük Mandıra, Pehlivanköy, Çan, Lapseki, Biga, Gelibolu, Kavak, Düzce ve Hendek taraflarında çeşitli güreşler tertiplenir.

Fakat, Türkiye Baş Pehlivanı, Kırkpınar'da başpehlivanlığı kazanan pehlivana verilen bir unvandır. Bu bakımdan, Kırkpınar kapışmalarının önemi pek büyüktür.

Kırkpınar'da üst-üste üç defa baş pehlivanlığı elde eden sporcuya "altın kemer" verilir. Bu kemer, 22 ayar altındandır ve bir kilo 400 gram ağırlığındadır. Kemer, ince işçilik istediğinden altın fiyatı kadar da işçiliği tutar.

Kırkpınar'da ilk altın kemeri aldığı öne sürülen Tekirdağlı Hüseyin Alkaya, kendisine altın yerine bakır kemer verildiğini bize anlatmıştı. Sirkeci'de "Kırkpınar" adlı küçük bir oteli bulunan ve modern Koca Yusuf diyebileceğimiz bu harika sporcu, Fındıkzade taraflarında otururdu. Otelinde ve evinde kendisiyle yaptığımız çeşitli görüşmelerde merhum baş pehlivan, güreş yaptığı yıllarda kazanmış olduğu üç kemeri de bize göstermiş ve "Bunların hiç biri altın değil" demişti. Biz de kemerleri incelediğimizde birinin bakır, ikisinin de teneke olduğunu görmüştük.

Ordulu Mustafa Bük, Kırkpınar'da altın kemer kazanan ilk baş pehlivandır. Orduludan sonra Aydın Demir, bu şerefi elde etmiş, Denizlili Hüseyin Çokal da pehlivanlık kapışmalarında doruğa çıktıklarını "altın kemer" kazanarak göstermişlerdir. Pehlivan ödülleri para olabileceği gibi, öküz, at, dana ve koç da olabilir. Geçmiş yıllarda başa deve, başaltına boğa, büyük ortaya kısrak, küçük orta ve desteye de çeşitli ödüller konurdu. Ege ve çevresinde düzenlenen kapışmalarda baş pehlivana deve armağan edilmesi yıllarca bir gelenek olarak sürmüştür.

AKHİSARLI MUSTAFA- Kırkpınar'da 2 defa başpehlivan olan Akhisarlı Arap Mustafa Yıldız.

Yağlıda güreş kuralları

Asırlarca hiç bir değişiklik yapılmadan günümüze kadar gelen yağlı güreşte son yıllarda alabildiğine değişiklikler ihtiva eden yönetmelikler yürürlüğe konmuştur. Bilinmesi gereken esas mesele, yağlı güreşte ananevî kurallardır. Yönetmeliklerin sadece günümüzdeki kapışmalar için bilinmesi gereklidir.

Elbette yağlı, minder güreşi gibi değildir. Dengeye dayanır. Minderde beş-altı dakika zarfında pek çok oyun alış verişi yapan sporcular bulunabilirse de yağlıda durum böyle değildir. Pehlivanların ilk yarım saat içinde hiç bir oyuna girmedikleri çok görülmüştür. Yağlıda sporcular, sadece kol ve ense bağlayıp er meydanında durabilirler. Fakat, taraflardan birinin yapacağı güzel bir oyun, seyircileri ayağa kaldırmağa yeter. Yağlıda bir pehlivan galip veya yenik olduğunu bilir, bunu da kabul eder, gelenek budur. Pehlivanlar birbirlerine akransa kapışmadan sonra "sırt sıvayıp" ayrılırlar. Tecrübeli bir pehlivan genç rakibine kaybederse müsabakanın ilanını takiben genç sporcu, kendisinden yaşlı olan rakibinin elini öper. Müsabaka boyunca meydan terkedilmez. Gevşeyen parçaları yeniden bağlamak, yağ tazelemek, gözleri silmek veya meydanın nihayetine düştüğünden ortaya yürümek arzusu mazeret sayılamaz. Bu gibi durumlarda müsabıklar birbirlerine izin verebilirler. Çoğu zaman da kule hakemleri pehlivanların çeşitli anonslarla meydanın köşelerinden ortaya doğru gelmelerini ister.

Yağlıda beraberlik yoktur. Hakem kurulu, birbirlerini yenemeyen pehlivanlar olduğunda "eş değiştirme"ye başvurabilirler.

Yağlanmak, pehlivanların bazen hayat boyu vazgeçemeyecekleri bir alışkanlık hâlini alır. Müsabakalarını tamamlayan pehlivanlar iyice yıkanıp temizlendikten sonra vücutlarını hafifçe yine yağlayıp da giyinirler. Yağ bulamayanlar ise temizlendikten sonra "yağlı gömleklerini" sırtlarına geçirirler. Pehlivanların müsabaka sırasında sık-sık beziciyi çağırmaları ve gözlerini silmeleri, gözlerine yağ kaçtığından ötürü değildir. Göze yağ kaçmaz, kaçsa da yakmaz. Pehlivanlar gözlerine ter indiği için silinmek ihtiyacını duyduklarını anlatırlar.

Güreşler sırasında bir pehlivan baygınlık geçirir veya sakatlanırsa müsabaka durur ve on dakika içinde tedavi tamamlanmazsa sakatlanan sporcu yenik kabul edilir.

Kırkpınar Başpehlivanlık kapışmalarında 1964 yılına kadar kura atmak âdet değildi. Türkiye Başpehlivanlığı'nı kazanacak kişi, rakibini mutlaka yenmek zorundaydı. Yenileceğini anlayan sporcu "pes ederek" de meydandan çekilebilirdi. Tehlikeli oyun alışverişlerinde, özellikle

KARA ALİ- Kırkpınar'da 2 defa başpehlivan olan İzmirli göçmen Kara Ali Çelik, yer güreşinde büyük ustaydı.

kündeye, kazığa gelen bir pehlivan, yüzde yüz yenileceğini anladığında rakibinin paçasına dokunur. böylece yenilgiyi kabul ettiğini belirtmiş olduğundan rakibi de oyunu çözer, pes eden pehlivan da sırt aşağı olmaktan kurtulurdu.

Kırkpınar'da pek çok başpehlivanlık kapışması pazar akşamı sonuçlanmamış, gelenek gereği bir sonraki güne bırakılmıştır. Samsunlu İbrahim Karabacak'la Mehmet Ali Yağcı'nın ve bir trafik kazasına kurban giden Vizeli Şaban Filiz'in kapışmaları, ertesi güne bırakılan müsabakalar arasındadır.

Vizeli Şaban Filiz, Mehmet Ali Yağcı ile yaptığı finalde yenilmemiş, rakibini de mağlup edememişti. Müsabaka ertesi günün sabahına bırakılmıştı. Filiz, gece, kısbetinin sırtıldığını gördüğü belirterek meydana çıkmak istemediğini açıklamıştı. Biz, Çarşıkapılı Hidayet Usta'ya dikmiş olduğumuz kısbetlerden birini Filiz'e uydurmuş ve pehlivan bir saat kadar güreştikten sonra müsabakayı Mehmet Ali Yağcı'ya (1964) bırakmıştı.

Bu günkü güreşlerde ise "zamanlama" getirilmiş bulunmaktadır. Yönetmeliğe göre baş pehlivanlık kapışmaları ertesi güne asla bırakılmamaktadır.

Sayfa: 14

Yenme, yenilme

Geleneksel yağlı güreşlerde yenme-yenilme şekilleri şöyledir:

1- Göbek yıldız görünce (göbek açılınca)
2- İki elle oturur durumda dönüldüğünde (payanda yapıldığında)
3- Sırt üstü düşerken tek dirseğin yere değmesi hâlinde.
4- Ayak bağı olmadan kucaklanıp bulunulan yerde bir daire içinde çevrilmesi veya kucakta üç adım taşınması hâlinde.
5- Tek elle dönerken diğer ele geçilmesi hâlinde.
6- Güreş sırasında kasıt olmadan kısbetin kalçadan sıyrılması veya yırtılması durumlarında.
7- Çivi yukarı tabir edilen dikilmelerde.
8- Sırt üstü (tuş) olmada.
9- Tedavi veya bayılmalarda süre geçtiğinde.
10- Faul durumunda hakem kararı ile diskalifiyeler.

Yasak oyunlar

Yağlı güreşin geleneğinde yasak oyunlar şunlardır:
1- Çift sarma (makas) vurarak rakibin üzerinde beklemek.
2- Kündede belkemiğine tazyik, beli dirsekle zorlamalar.
3- Ayağı diz kapağından ters tarafa bükmeler.
4- Baldır patlatan oyunu yapmak.
5- Rakibin gözüne, kulağına, burnuna parmak sokmak.
6- Kemane çekmek, tırmalamak, ısırmak, hayaları sıkmak, kafa, yumruk veya tekme atmak.
7- Rakibin kolunu ters tarafa bükmek.
8- Sebepsiz yere boyunduruk çekerek rakibini boğmağa kalkmak.
9- Rakibi kasten saha dışına veya seyircilerin üzerine, meydanda güreşmekte olan diğer pehlivanların üzerine sürmek.
10- Rakibi alta alınca arkadan kazık vurarak beklemek.

Yasak oyunlar uygulanırken hakem önce ihtar verir, oyun bozulmadığı takdirde yasak oyun tatbik eden güreşçi müsabakalardan diskalifiye edilir.

Ceza

Yağlı güreşte cezalar şöyledir:
1- Hakemlere, seyircilere, rakibe söz veya hareketle hakarette bulunan güreşçi belirli bir süre için müsabakalardan atılır. Bu süre bazan bir yıl bazan ömür boyu Kırkpınar'a alınmamak şeklinde olabilir.
2- Müsabaka sırasında rakibiyle konuşan veya kavga edenler de Kırkpınar'a alınmayabilirler.
3- Ciddî güreş tutmayanlar, anlaşmalı güreş atanlar da Kırkpınar'a sokulmazlar. Bunlar tespit edildiğinde müsabakalardan atılırlar.

Yağlı güreşte elimine usulü uygulanmaz. Yenilen güreşçi bir daha müsabaka yapamaz. Yenen ise güreşlerine devam eder.

Oyunlar

Yağlı güreşte oyunlar ayakta ve yerde olmak üzere iki bölümde toplanabilir. Ayaktaki belli başlı oyunlar şunlardır:
1- HÜCUM OYUNLARI: Elense, tırpan, budama, tek çapraz, çift çapraz, sırt çaprazı, tek, çift dalmalar, kazkanadı, iç paça dış kazık, ayak kündesi, koltukaltı, tek dirsekle budama, çift dirsek kapma, kalçaya dalmak, ayak kemanesi ve rakibi taşımak.
2- SAVUNMA OYUNLARI: İç ve dış tırpanda bacak kaçırma, çift çaprazda burun kakması, yanbaş, boyunduruk, boyundurukta dizleme, tek dalmada kurtuluş, dalarken baskı, kazkanadı boşaltması, kazkanadından sıyrılma, koltukaltına girmek, karşılıklı paça kasnak çift çaprazda çift paça kapmak, arka çaprazdan sıyrılmak, paça kasnaktan sıyrılmak ve karşılıklı kaldırmalarda direnme.
1- YERDEKİ OYUNLAR: Sarma, tek sarma, sarmada çoban bağı, içkazık, dış kazık, dış kazıkta gerdanlama, paça kasnak, ters kepçe, sarmada kolla yaslama, oturak kündesi, diz kündesi, şak kündesi, ters sarma, iç kazık ters paça.
2- YERDEKİ SAVUNMA OYUNLARI: Sarmayı bozmak, sarmada yan kılçık, sarmada dönme, sarmada dolu paça kasmak, sarma kündede rakibin ayak bileğinden tutarak kündeye geçmek, yerde kol bastının karşılığı, sarmadan dönerken gırtlaklama, sarma ve kündede dolu kalkmalar, ters kepçeden kurtulmak, şak kündesinde bilek kapmak, şakta bilek kaparak kolbastı, kemanede sırta sayvant, kemanede aşırma suretiyle kalkmak.

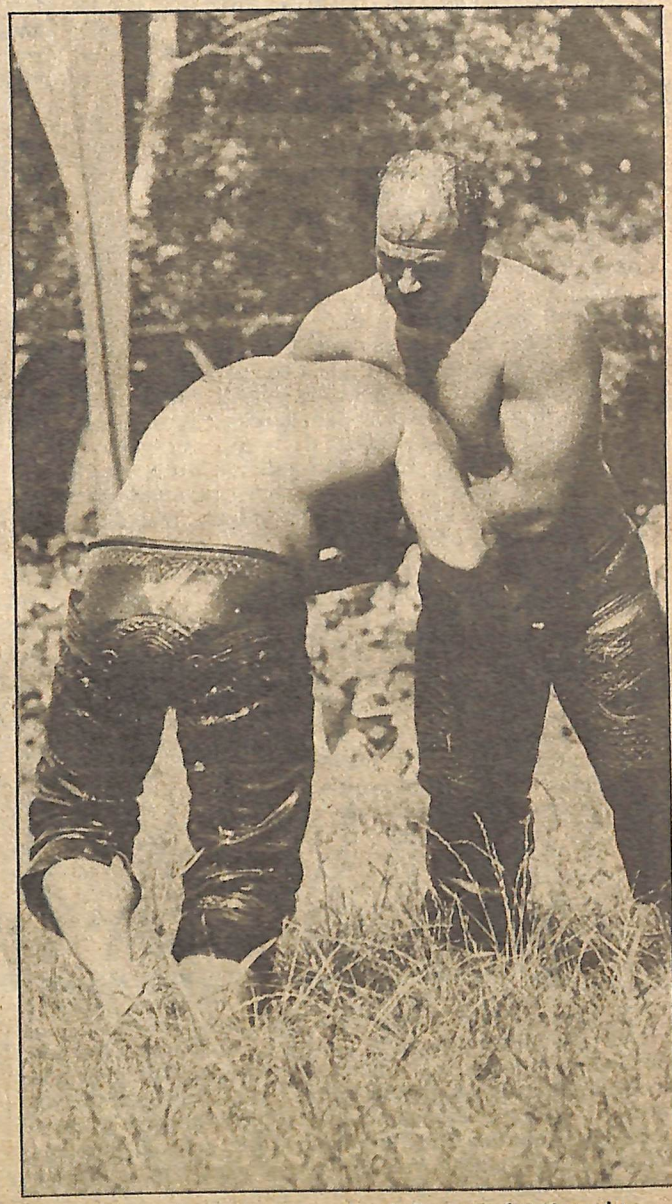

Yağlıda "elenseden boyunduruğa" geçme fırsatı vardır, boyunduruğu vuranın rakibi paçalarına dalar, paça bırakılınca oyun çözülür.

Kurucular

Kırkpınar'da ağalık da yapan bir yayınevi sahibi güreş sever, yağlı güreşle ilgili bizden bir kitap yazmamızı istemiş, yazıp kendisine vermiş, daha sonra bu kitabın bizim değil de onun adıyla yayınlandığını görmüştük. Bu yayıncı, kendi adını koyduğu kitaba "Dostumuz Ali Gümüş de bu olayı şöyle anlatır" satırlarını ekleyip bizim görüşlerimizi sıralamıştır. Bizim burada kaydettiğimiz bazı notlar, onun kitabından alınma olmayıp, zaten tarafımızdan not edilip kaydedilmiş bilgilerdir. Bunu da buraya kaydederek modern Kırkpınar kapışmalarının yeniden canlanmasına ön-ayak olanları belirtmeğe çalışalım:

Birinci Dünya ve Kurtuluş Savaşları sırasında sekteye uğrayan, ayrıca asıl kapışma yeri bu günkü Yunanistan'da kaldığından yeniden düzenlenmesi geciken Kırkpınar güreşlerinin başlamasına altı arkadaş ön-ayak olmuşlardır. Şevket Ödül, Ekrem Demiray, Tevfik Sülün, Nazım, Mehmet ve Şazi adlarındaki bu altı arkadaş, Edirnelilerin mesireleri olan Sarayiçi'nde 18 Mayıs 1924 tarihinde yeniden Kırkpınar güreşlerini başlattılar.

Sarayiçi adıyla anılan ve Tunca nehrinin kollarıyla çevrilen yarımadada on yedinci yüzyılda 10.000 kişinin içinde bulunduğu kocaman bir saray vardı. 1362 temmuzunda Bizans'tan alınan bu şehir, Avrupa seferlerinde padişah ve serdarlara İstanbul'dan sonra üs görevini yapan en önemli bölgeydi. Türk hükümdarlarının İstanbul kadar hoşlandıkları bir şehir olan Edirne, IV. Mehmet, kardeşleri II. Süleyman'la, II.Ahmet ve oğlu II.Mustafa'nın İstanbul'a tercih ettikleri yerdi. Nitekim yıllarca Edirne'de oturmuşlardı. İstanbul'da bir başbakan vekili bulunuyor ve devlet Edirne'den yönetiliyordu. Bu hâl, bazılarının menfaatlerine dokunduğundan huzursuzluklara yol açtı. "Edirne Vak'ası" denilen olayla II. Mustafa devrilerek yerine kardeşi III. Ahmet padişahlığa getirildi. Bu olayı takiben de artık padişahlar Edirne'de oturmaz oldular. Çeşitli işgaller ve ihmal sonucunda da, Sarayiçi'nde bulunan Topkapı Sarayı'ndan sonraki en büyük Türk İmparatorluk Sarayı yıkıldı. Günümüze ancak harabeleri k. dı.

1924 yılında düzenlenen modern Kırkpınar kapışmalarının ilkinde Arnavut Benli Abdullah, baş pehlivanlığı kazandı. Benli Abdullah, Yugoslav teb'asıydı ve ödülünü alıp Yugoslavya'ya döndü. 1924 yılının başaltı birincisi ise Asker Hasan Pehlivan'dı. Çavuş Pehlivan ikinci, Nacip Köylü Salih de üçüncü oldular. Cumhuriyetin ilanını takiben tertiplenen ilk Kırkpınar güreşlerinde başpehlivana ödül olarak 50 lira verildi. Başaltı birincisi 45, büyükorta şampiyonu 40, küçükorta birincisi 30 ve deste şampiyonu da 20 lira aldılar. 1985 yılında ise baş pehlivana bir kamyon dolusu çeşitli eşyaların yanında para ödülü olarak 100.000 lira verildi.

Yüzlerce yıllık geleneği içinde ata spo

Kırkpınar'ın namlıları

Kırkpınar kapışmalarında üstün kuvvetleri ve oyun bilgileri ile güreş severleri büyüleyen, onların kalbini kazanan pek çok unutulmaz pehlivan vardır. İkinci Sultan Mahmut devri baş pehlivanlarından Kalyoncu olarak 1827 Navarin Deniz Savaşı'na katılan, yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra da Kırkpınar'da baş pehlivanlığı elde eden Yozgatlı Kel Hasan, şöhreti günümüze kadar uzanan sporculardandır.

Sivastopol Savaşı'nda (1854-1855) topçu askeri olarak çarpışan Akkoyunlu Kazıkçı Kara Bekir, Sultan Abdülaziz tahta çıktaktan sonra (1861) nam salmış pehlivanlardandır. Arnavutoğlu Ali Pehlivan'la berabere kalan Kazıkçı Kara Bekir, Kavasoğlu'nu Kırkpınar'da açık düşürerek baş pehlivanlığı elde etmiştir.

Kastamonu'nun Cambaz köyünde doğan Arnavutoğlu Ali Pehlivan da Kırkpınar'ın namlılarındandır. Abdülaziz'in veliahtlığı zamanında (1839-1861) saraya intisap eden Arnavutoğlu, 1860 yılında Kırkpınar baş pehlivanlığını kazanmıştır. O devrin iri-yarı pehlivanlarının aksine 80-85 kilo ağırlığında olan Ali Pehlivan, gayet zeki ve usta bir güreşçi olarak tanınmakta Gençliğinde Yunanistan'da şekercilik yaptığından "Arnavutoğlu" lakabı takılmış olup,

Arnav
kadar
tir.

Kır
ilki o
gayet
padişa
görevi
oğlu
Kavas
geçme
getirtn
akraba

Koc
Kara
yakışıl

umuz ve sporcu insanımız...

tlukla alâkası yoktur. Bu büyük pehlivan, 42 yaşına üreşmiş ve hiç yenilmeden meydanlardan çekilmiş-

pınar'da boy gösteren Pomak güreşçilerin bilinen n Kavasoğlu Koca İbrahim, 1830'larda doğmuş, ri yapılı yağlıcılardandı. Sultan Abdülaziz'in lığı sırasında saraya alınmış, Şamdançıbaşılığı yürütürken sporuna da devam etmiştir. Arnavut- i Pehlivan'dan 15 yaş küçük olduğu belirtilen çlu, baş pehlivanlığın Pomaklar'dan başkasına esi için Kel Aliço ile Kara İbo'yu yanına ştir. Zaten bu üç emsalsiz pehlivan birbirleriyle de dılar. Kavasoğlu, 1.90 m. boyunda ve 150 kiloydu.

Yusuf'un hayran olduğu güreşçi Şamdancıbaşı o da Abdülaziz'in baş pehlivanlarındandı. Gayet ve kuvvetli bir yiğit olan Kara İbo, Sarayda

Şamdancıbaşılık yaptı. Sultan Abdülaziz'le birlikte Paris'e giden Kara Ibo, Padişahın gözdelerinden Arzıniyaz'a gönül verdi ve amansız bir hastalığa tutularak, kimilerinin iddiasına göre Padişah tarafından zehirlettirilerek öldü.

Kırkpınar kapışmalarının münakaşasız en büyük ismi Plevneli Kel Aliço'ydu. Kırkpınar'da tam 27 yıl baş pehlivan oldu. Üst üste üç yıl baş pehlivanlığı kazanacak olana o yıllarda da kemer verilmiş olsa Kel Aliço'nun tam 9 altın kemer alması gerekiyordu. 1885 tarihine kadar güreşe devam eden Kel Aliço, Şamdancıbaşı Kara Ibo ve Makarnacı'yla birlikte Kırkpınar'da baş pehlivanlık namını sürdüren müthiş pehlivanlardandı. Suyolcu Mehmet Pehlivan, Aliço'nun "gaddar" olduğunu anlatırdı. Biz de bu bilgileri Suyolcu Mehmet Pehlivan'ın oğlu Suyolcu Mazhar Özpınar'dan öğrendik. Mazhar Özpınar, yıllarca Kırkpınar'da baş hakemlik yapmıştı. Dededen babadan "suyolcu'ydu. İstanbul'a su getirilen bütün yolları ezbere bilirdi. Yıllarca Sular İdaresi'nde çalışmış ve emekli olduktan sonra bile yine müşavir olarak aynı dairede hizmetine devam etmişti.

Sultan Abdülaziz'in huzurunda Kel Aliço'yu yendiğini söyleyen Makarnacı Hüseyin Pehlivan da sarayda kuşçubaşılık yaptı. Makarnacı, Kırkpınar'dan yetişme bir pehlivandı.

Bu dev güreşçilerin yanı sıra aynı dönemlerde Hamlacı Kayısoğlu, Hamlacı Sarı Hüseyin, Hamlacı Mustafa, Büyük Danacı, Küçük Danacı, Karagöz Ali, Pomak Deli Murat, Hasahırlı Abdurrahman, Deliormanlı Kara Ahmet, Hasahırlı Çorumlu Zeynel, Koca Yusuf'un ustası Pamukçulu veya Pomak Osman, Suyolcu Mehmet pehlivanlar da er meydanında kısmetlerini aradılar.

Koca Yusuf'un başlıbaşına bir "güreş imparatoru" olduğu yıllarda Kel Aliço'nun çırağı Abdul Halil (Adalı Halil) Filiz Nurullah, Kara Ahmet, Kurtdereli Mehmet, Bursalı Koca Rüstem ve Katrancı en namlı pehlivanlardandı.

1846-1898 yılları arasında yaşayan Deliorman'ın Şumnu kasabasına bağlı Karalar köyünde doğan Koca Yusuf, 1885 yılında Kırkpınar'da Kel Aliço'yu bozdu. Yusuf, Fransa ve Birleşik Amerika'nın çeşitli şehirlerinde de güreşerek yurt dışına "Türk Gibi Kuvvetli" darbımeselini yayan sporcularımız arasında yer aldı.

Kurtdereli Mehmet Pehlivan, 1869 yıllarında Deliorman'da doğdu. 93 Harbi'nde ailece Balıkesir'e göç ederek Kurtdere köyüne yerleştiler. 19 yaşında güreşe başlayan Kurtdereli, yurt dışında güreşerek başarılar sağladığı gibi Kırkpınar'da da baş pehlivanlıklar kazandı.

Suyolcu Mehmet Pehlivan, hatıralarında, yenilgi yüzü görmeyen Yörük Ali Pehlivan'ın çırağı olduğunu belirtir, kendi çırağı olarak da Çolak Molla Mümin Hoca'yı gösterirdi. Suyolcu'ya göre Koca Yusuf'u açık düşürmeyi başaran tek güreşçiydi. Molla, genç yaşta öldürüldü.

Tophaneli Yusuf Mehmet (Küçük Yusuf) da Koca Yusuf devrinin iyi pehlivanlarındandı. Kara Ahmet'i 3 dakikada yenen Yusuf, Kırkpınar'ın dışında fazla nam sahibi olamadı.

1867 yılında Edirne'de Meriç nehrindeki bir adada dünyaya gelen Adalı Halil (Abdül Halil) pehlivanlık sanatını ustaların ustası Kel Aliço'dan belledi. 1.88 m. boyunda ve 120 kilo civarındaydı. Güreşler kızışınca ustası Kel Aliço gibi o da gaddarlaşıyordu. Adalı Halil, Avrupa ve Amerika'da en fazla minderlere çıkan ve en fazla galibiyet elde eden ilk üç pehlivanımızdan biridir. Birleşik Amerika'da "Sultanın Aslanı" olarak nam salan Adalı, Koca Yusuf ayarında bir pehlivandı. Türk gibi kuvvetliler kuşağının en tanınmış sporcularından biri olan Adalı, 1924 yılında Edirne'de hayata gözlerini kapadı. Kasımpaşa Camii yanında gömülüdür. Adalı'nın yağcısı "Paşa Mustafa", bize Adalı ayarında bir pehlivan görmediğini anlatmıştı. 1960'larda 80 yaşında olan Paşa Mustafa, 1900'larda

KOCA YUSUF- Yağlı ve kuru güreşin unutulmaz ustası. Grekoromen tür kapışmalara katılan ve mağlûbiyet yüzü görmeyen pehlivan.

Kırkpınar'da yağcılık yapmağa başlamıştı. Adalı'yı anlatırken "Gayet geniş sırtı vardı. Filozof bir adamdı. Hiç bir zaman müsabakayı uzatmak istemez, rakiplerini en kısa sürede yenmeğe çalışırdı. Onun gibi künde atanını, kazık vuranını görmedim" demişti.

Yağlı güreşin namlılarından bir diğer pehlivan da Şumnulu (Bıyıklı köy) Filiz Nurullah'tı. Hacı Filiz diye de anılan bu pehlivan 1870 yılında doğmuştu. Tam adı Ali Nurullah Hasan'dı. İki metre iki santim boyunda ve 150 kilo ağırlığındaydı. Avrupa'nın pek çok şehrinde ve Birleşik Amerika'da güreşmiş, pek çok müsabakaya fazla iri-yarı olduğundan sokulmamıştı. Desbounet adlı Fransız beden eğitimi öğretmeni Filiz'i anlatırken: "Onun salonda durması bile insanı titretmeğe yetiyordu" demiştir.

Hacı Filiz, Fransa'da altın kemer güreşlerinde birinci olmuş, Petersburg ve Londra'da da güreşmiştir. Filiz, ilk defa Koca Yusuf ve Filibeli Kara Osman'la birlikte Paris'e gitmiş, fiziği ile büyük ilgi çekmişti. Hacı Filiz'in taparcasına sevdiği pehlivan Koca Yusuf'tu.

Deliormanlı İbrahim Mahmut ise Koca Yusuf'la aynı yaşlardaydı. Hergeleci İbrahim diye nam salmıştı. Babası ve kendisi katırcılık yaparlardı. Hergeleci 1.85 m. boyunda ve 100 kilo civarındaydı. Türk güreşinde en fazla oyun bilen sporcu olarak tanındı. Koca Yusuf'u Paris'te yenecek güreşçi çıkmayınca Türkiye'den onu bulup Paris'e getirdiler. Yusuf'la Hergeleci'nin Paris'te yaptıkları müsabaka yarıda kaldı. Hergeleci, Koca Yusuf'u yenememiş, buna karşılık Kel Aliço'nun çırağı Adalı Halil'le Selanik

ADALI- Kırkpınar, Avrupa ve Amerika'da yaptığı güreşlerle nam salan,18 yıl Kırkpınar'da başpehlivan olan Adalı Halil ve Kurtdereli.

KURTDERELİ- "Ben güreşirken arkamda Türk milletinin olduğunu ve millet şerefini düşünürüm" diyen Kurtdereli Mehmet pehlivan.

Başçınar'da berabere kalmış, Çorlu'da kılçık atarak galip gelmiş müthiş bir pehlivandı. Güreş sanatını Torlaklı Deli Hafız'dan bellemişti. 1923 yılında hayata gözlerini kapayan bu namlı sporcu, İzmit Derbent'teki Sarımeşe köyünde ustasıyla birlikte gömülüdür.

Hergeleci İbrahim, 1899 yılında Paris'te dünya şampiyonluğu kazanan Kara Ahmet'in ustasıdır.

Tekirdağılı Memiş de yine Kırkpınar'ın namlılarındandı. "Tekirdağlı Memiş, analar böyle aslan görmemiş" şeklinde kendisine türkü yakılan bu pehlivan 1869 yılında Deliorman'da dünyaya geldi. 1.92 metre boyunda ve 120 kiloydu. 1960 yıllarında Memiş'in oğluyla da tanışmıştık. Memiş'in oğlu gazetemize gelerek bizimle görüşmüş yanımızdan ayrılırken de küçük bir paket bırakmıştı. "Amca, paketinizi unuttunuz" diye kendisini ikaz ettiğimizde de "Hayır, unutmadım, onu size getirdim. İçinde babamın arkadaşlarının fotoğrafları var" demişti.

Paris, İsveç, Londra ve Berlin'de çekilmiş olan (sekiz dokuz adet) bu fotoğrafların değeri pek büyüktü. Ne yazık ki ev taşımalar sırasında kaybolup gitti.

Hergeleci İbrahim'in çırağı Kara Ahmet, 1870 Hazergrad doğumluydu. 1.80 m. civarında ve 100 kiloydu. 1899 yılında Paris'te dünya şampiyonu, bir yıl sonra da şampiyonlar şampiyonu unvanını kazandı. Paul Pons'la yedi saat güreşmelerine rağmen yenişemediler. Ahmet, "Berabere kaldığımız takdirde şampiyonlar şampiyonu unvanı bana geçer" demiş ve jüri de bunu kabul etmişti. Neticede şampiyonlar şampiyonu da oldu. Rus güreşçisi Pytlajinski ile üç müsabaka yapan, bunlardan birini kaybeden Kara Ahmet, yarıda kalan ikinci karşılaşmadan sonra Pytlajinski'yi elli sekiz saniyede tuşladı.

Juliette adlı bir Fransız kızı ile evlenen ve İstanbul'a dönen Kara Ahmet, 24 Mayıs 1902 tarihinde genç yaşta beyin kanamasından hayata gözlerini kapadı.

Kara Ahmet, yağlıda Koca Yusuf ayarı bir pehlivan değildi.

Kara Osman, Arap Sait, Bursalı Koca Rüstem, Büyük Yaşar, Yaşar İsmail ve Kepsutlu Çakır, Koca Yusuf ve Kurtdereli devirlerinin namlı pehlivanları arasındaydı.

Koca Yusuf'tan sonraki tanınmış baş pehlivanlar arasında ise şu isimleri saymak mümkündü:

Kıyıcı Osman, Tamburacı Osman Pehlivan, Şumnulu Mestan, Kara Mustafa, Salim, Müseyin Selim, Kara Mehmet, Koç Mehmet, Mehmet Efendi, Madralı Ahmet, Koca Hasan, Murat Ali, Neşet, Hüsmen, Koç Ali, Recep Pengal, Salih Süleyman, Tevfik Ali, İbrahim Gazi, Kızılcıklı Mahmut, Kara Ali, Mustafa Ahmet, Kara Safi, Rasim ve Hüseyin.

Kırkpınar paşpehlivanları

1924-1985 yılları arasında düzenlenen Kırkpınar güreşlerinde baş pehlivanlıkları şu sporcular kazandılar:

1924 Beni Abdullah
1925 Geçkinli Yusuf
1926 Edirneli Kara Emin
1927 Manisalı Rifat
1928 Mandralı Kayıkçı Ahmet
1929 Gostivarlı Mülayim Pehlivan
1930 Bandırmalı Kara Ali (Acar)
1931 Bandırmalı Kara Ali (Acar)
1932 Bandırmalı Kara Ali (Acar)
1933 Bandırmalı Kara Ali (Acar)
1934 Mülayim Pehlivanla Tekirdağlı Hüseyin yenişemedi.
1935 Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)
1936 Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)
1937 Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)
1938 Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)
1939 Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)
1940 Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)
1941 Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)
1942 Tekirdağlı Hüseyin (Alkaya)
1943 Babaeskili İbrahim Erdi
1944 Hayrabolulu Süleyman Ertaş
1945 Babaeskili İbrahim Erdi
1946 Sındırgılı Şerif Ünal
1947 Düzceli Çolak İsmail (Atay) ile Hayrabolulu Süleyman Ertaş birlikte diskalifiye edildiler.
1948 Babaeskili (Kulelili) Mustafa Yenici
1949 Sındırgılı Şerif Ünal
1950 Hayrabolulu Süleyman Ertaş
1951 Adapazarlı İrfan Atan
1952 Balıkesirli Tarzan Mehmet
1953 Adapazarlı İrfan Atan
1954 Samsunlu İbrahim Karabacak
1955 Adapazarlı İrfan Atan
1956 Samsunlu İbrahim Karabacak
1957 Bandırmalı Kara Hasan Acar
1958 Adapazarlı Adil Atan
1959 Samsunlu İbrahim Karabacak
1960 Samsunlu İbrahim Karabacak
1961 Mehmet Ali Yağcı (Sındırgılı)
1962 Lâyık pehlivan görülmedi
1963 Adapazarlı Sezai Kanmaz
1964 Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı
1965 İzmirli Göçmen Kara Ali Çelik
1966 Ordulu Mustafa Bük
1967 Ordulu Mustafa Bük
1968 Ordulu Mustafa Bük
1969 Babaeskili Nazmi Uzun
1970 Lâyık görülmedi
1971 Denizlili Hasan Şahin
1972 Akhisarlı Arap Mustafa Yıldız
1973 Ordulu Davut Yılmaz
1974 İzmirli Kara Ali Çelik
1975 Güreşler yarıda kaldı.
1976 Karamürselli Aydın Demir
1977 Karamürselli Aydın Demir
1978 Karamürselli Aydın Demir
1979 Bandırmalı Sabri Acar

ÇOKAL- Altın kemer alan başpehlivanlardan Hüseyin Çokal, Sabri Acar ve Erdem Özyiğit'le şeref kürsüsünde.

1980 Muğlalı Mehmet Güçlü
1981 Akhisarlı Arap Mustafa Yıldız
1982 Denizlili Hüseyin Çokal
1983 Denizlili Hüseyin Çokal
1984 Denizlili Hüseyin Çokal
1985 Bandırmalı Sabri Acar

Pehlivanlar ve notlar

1959-1985 yılları arasında Kırkpınar güreşlerini takip ederken bazı notlar da kaydettik. 1959-1970 notlarını, buraya aktararak tarihin tozlu sayfalarından çıkartmak yerinde olacak. Çünkü, pek çok olay, gayet önemli hadiselere meydan vermiş, fakat, Kırkpınar tarihinde genellikle sadece başpehlivanların adlarını saymakla yetinilmiştir.

Biz şimdi 1959'lardan başlayıp Kırkpınar'ın önemli olayları ile bazı hatıralarımızı arza geçiyoruz.

MİNDERDEN YAĞLIYA- Minderlerin büyük ustası, yağlıda ustalara güç yettiremedi. Dağıstanlı, "Beni yenen arkadaşları saygıyla anarım" der.

1959, Dağıstanlı yeniliyor

1959 yılına kadar bir olimpiyat, 3 dünya ve bir de dünya kupası şampiyonlukları kazanan Mustafa Dağıstanlı, o yıl ilk defa Kırkpınar'da er meydanına çıktı. Belediye Başkanı Nuri Ahıskalı ile Edirne milletvekillerinden Rüknettin Nasuhioğlu birer konuşma yaptılar.

Eşlendirme 1,5 saat sürdü. Pehlivanlar devamlı gerilim içindeydiler ve hemen hemen her şeye itiraz ediyorlardı. Hakemler, Mustafa Dağıstanlı'yı büyükortada güreştirmek istediler. O, "İlk defa yağlı yapacağım, desteye gireyim" diyordu. Neticede küçükortaya alındı. 52 kilonun büyük şampiyonlarından Ali Yücel ise soyunup meydana çıkmış olmasına rağmen güreşlere sokulmadı. Tokatlı Ali Yücel'in 1953 yılında İsveç'te bir saat hırsızlığı olayına adı karışmış ve kendisine ömür boyu boykot verilmişti. Bu cezaya Kırkpınar hakemleri de uyunca Ali güreşemedi. Edirnelilerin o yıl sevdikleri başpehlivan Samsunlu İbrahim Karabacak'tı. O soyunduğunda davul-zurna bile başka türlü çalmağa başladı.

Baş pehlivanlık kapışmalarının ilk turunda İrfan Atan-Hayrabolulu Süleyman ve Niyazi Güreşen'le Göçmen Süleyman yenişemediler, Eş değiştirilince İrfan, Niyazi'yi, Hayrabolulu da Göçmen'i mağlup etti.

Adapazarlı Sezai Kanmaz, Mahmud'u yenerken Burhan Gürkan'la Bandırmalı Kara Hasan Acar yenişemediler.

Karamürselli Aydın Demir'in ustası, paça-kazık oyununda usta İzmirli Göçmen Kara Ali.

Karabacak, Sezai Kanmaz'la on beş dakikalık bir güreş yaptı ve Sezai'yi yendi.

Başvekil Adnan Menderes, 8.000 lira para ödülü ile bir

altın kol saati göndermişti. Karabacak, altın saatin sahibi oldu. Bu arada yapılan ağalık açık artırmasında Ankaralı Mazhar Bey, 1750 lira ile ortaya konulan kuzuyu alarak 1960 yılının Kırkpınar Ağası oldu. (Mazhar Bey, ne yazık ki çok arzuladığı Kırkpınar Ağalığını yapamadı. 1960'ın 27 Mayısında gerçekleşen ihtilalden sonra bu görev, Edirne İş Bankası'nda çalışmakta olan Salim Doğramacı'ya verildi)

1959 yılında derece alan pehlivanlar şöyle sıralandılar:

Baş: 1-Samsunlu İbrahim Karabacak, 2-Sezai Kanmaz, 3-Hasan Acar, 4-Burhan Gürkan, 5-İrfan Atan, 6-Süleyman Kahya

Başaltı: 1-Cemal Tosun, 2-Ethem Yener, 3-Nuri Ayva, 4-Elmas Avcı, 5-İzzet Yağcı (M.Ali Yağcı'nın ağabeyi), 6-Hüseyin Çelenceli

Büyükorta: 1-Zülküf Karabulut, 2-İbrahim Aslan, 3-Ali Büke.

Küçükorta: 1-İzzet Ekşi, 2-Mehmet Yılmaz, 3-Ramazan Çatal.

K.O.K.Boy: 1-Halil Özetin, 2-Şevki Kocatepe, 3-Fehmi Özkan

Deste B.Boy: 1-Kara Ali Çelik, 2-Beytullah Yılmaz, 3-Mustafa Demir.

Deste O.Boy: 1-Cevat Alpek, 2-Ordulu Davut Yılmaz, 3-Mustafa Tunalı.

Deste K.Boy: 1-Ahmet Erdoğan, 2-Hakkı Turgay, 3-Recep Güreşen

400 pehlivanın katıldığı 1959 güreşlerinde Malkaralı Fehmi Özkan, Mustafa Dağıstanlı'yı yenerek adını duyurdu. Böylece minderde dünya şampiyonu olmakla yağlı güreş arasındaki fark meraklılarınca bir kere daha anlaşıldı.

1959 kapışmalarında baş hakem Suyolcu'nun oğlu Mazhar Özpınar'dı. Özpınar, gayet nazik, beyefendi bir zattı. Aynı zamanda güreş dışı kültüre de sahipti. Daima kravat takardı. Müsabakalar sırasında dikkat göstererek pehlivanların haklarının yenmemesine çalışırdı.

Karabacak'ın yeniden doğuşu

1954 ve 1956 yıllarının Kırkpınar Baş Pehlivanı Samsunlu İbrahim Karabacak, 1959 ve 1960 yıllarında da üst üste aynı başarıyı göstererek klasını ortaya koydu. Karabacak'a, sembol sporcumuz Yaşar Doğu büyük değer verirdi. Bu pehlivan da 7.5 lira yövmiyeli Millî Takım kamplarına Yaşar Hoca'yı kırmamak için katılır ve yağlıdaki o müthiş ödüllerden böylece mahrum kalırdı. Yaşar Doğu, bu güreşçiyi, mindere çıkmayacağını bildiği hâlde 1956 Melbourn Olimpiyatları'na kadar götürmüştü. Karabacak, yağlının yanında iyi minder güreşi de yapardı. Samsunlu pehlivan, Melbourn Olimpiyatları'ndan 25 yıl sonra yeniden Avustralya'ya giderek Sydney'de dokuz ay antrenör olarak kaldı.

24-26 haziran günleri yapılan 1960 kapışmalarında açış konuşmasını Edirne Valisi Sadri Sarptır yaptı. Meydana 300 pehlivan çıktı. 1961 yılı ağalık açık artırmasında Edirneli kitapçı Hilmi Atakan, 2550 lira ile rakiplerini geçerek ağa oldu.

Kırkpınar'da ise şu pehlivanlar dereceleri paylaştı:

Baş: 1-İbrahim Karabacak, 2-Hasan Acar, 3-Ethem Yener, 4-Niyazi Güreşen, 5-Mehmet Ali Yağcı, 6-Mustafa Bük.

Başaltı: 1-İzzet Yağcı, 2-Ülfettin Çekmece, 3-Mehmet İnce, 4-İbrahim Zengin, 5-Mehmet Kırım, 6-İsmail Ogan.

1960 kapışmaları gerçekten kıran kırana geçmişti.

Büyükorta: 1-Ali Gürbüz, 2-Hüseyin Molla, 3-İzzet Ekşi.

K.O.K.Boy: 1-Yusuf Demir, 2-İsmail Bayrak, 3-Bayram Akyaz.

Deste B.Boy: 1-Hasan Paçalı, 2-Tacettin Kaplan, 3-İbrahim Uğur.

Deste O.Boy: 1-Nuri Çakıcı, 2-Reşat Özkan, 3-Şevket Karabulut.

Deste K.Boy: 1-Kamil Yavuzer, 2-Asım Çolak, 3-Rıdvan Ünal.

Görülmemiş kavga

İbrahim Karabacak ile Mehmet Ali Yağcı bir yıl önce güreşirken meydanın etrafını çeviren tellere doğru birbirlerini sürümüşlerdi. 1960 kapışmaları sırasında Yağcı'yı altına alan Karabacak, kazkanadı aramakta idi ki, o sırada başaltında final yapmakta olan Mehmet Ali Yağcı'nın ağabeyi İzzet, kendisini kaybederek Samsunlu pehlivanın üzerine yürüdü ve onu hırpaladı. Binlerce seyircinin önünde yapılan bu kavgaya rağmen İzzet, diskalifiye edilmedi. Fakat bu kavga yüzünden Samsunlu pehlivan, hakem heyetine kızarak Edirne güreşlerine küstü.

1961 yılı haziranında yapılması gereken Kırkpınar güreşleri Sarayiçi'ni sel basınca bir ay sonraya alındı ve

pehlivanlar 14-16 temmuz günleri kısbet giyebildiler.

Yağlı güreş kapışmalarına o zamanki ihtilal hükümeti büyük önem veriyordu. Zaten, Cemal Gürsel, yağlı güreşi çok sever ve gazetelerde yayınlanan tefrikaları heyecanla takip ederdi. 1961 yılında yapılan müsabakaları Millî Birlik Komitesi üyelerinden Ahmet Yıldız, Devlet Bakanı Hayri Mumcuoğlu, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Rağıp Üner de seyrettiler.

O yıl en önemli konu Karabacak'ın altın kemeri alıp alamayacağıydı. Bir yıl öncesinin baş pehlivanı bayrak törenine zar-zor yetişti. Ertesi gün öğlenden sonra yapılan baş pehlivanlık ilk tur kapışmalarına ise çıkmadı. Samsunlu, daha önce iki defa ayrı tarihlerde ve üst üste iki defa da olmak üzere tam dört defa Kırkpınar baş pehlivanlığını elde etmiş kurt bir yağlıcıydı. Ancak bu pehlivanımız sakin tabiatlıydı. Bir yıl önce kendisine reva görülen muameleye çok üzülmüş ve Edirne'de bir daha soyunmağa yemin etmişti.

Pek çok kişi bu büyük pehlivanı altın kemer mücadelesinde er meydanında görmek istedi. Araya girildi, konuşuldu ama Karabacak kendi kendisine vermiş olduğu sözden dönmeyip tribünlerde kaldı. O zaman davul-zurna bile ölü gibi çaldı. Müsabakaların tadı tuzu kaçtı.

Mehmet Ali Yağcı, ilk müsabakasını Ordulu Mustafa Bük'le yaptı. Halk, Yağcı'nın Ordulu'yu boğduğunu öne sürerek protesto ile boyunduruğu çözmesini istedi. Hakem kurulu da aynı kanaatte olduğundan M.Ali'ye bir ihtar verildi. M.Ali, 1.5 saat uğraştıktan sonra Ordulu'yu "ters paça" ile yendi. Cemal Tosun, Çanakkaleli Mahmut'u, İzzet Yağcı, artık yaşlanmış olan Adil Atan'ı mağlup ettiler. İkinci turda M.Ali ile Cemal Tosun kapıştılar ve ilk beş dakika içinde Yağcı, Cemal'in kısbetini çıkarınca Cemal yenilerek meydandan çekildi. Final karşılaşması ağabey-kardeş arasında yapıldı. İzzet, kardeşi ile iki dakika cık süren bir müsabaka sonunda yenildi. M.Ali, ağabeyinin elini öptü ve baş pehlivan ilan edildi.

Ağalık açık arttırmasında, gerçekten bir ağa olan ve Koca Yusuf heybetiyle dikkatleri çeken Muhittin Ağaoğlu, ortaya konulan kuzuya 1500 lira ödeyerek bu sıfatı taşımağa hak kazandı.

1961 yılında pehlivanlar arasında dereceler şöyleydi:

Baş: 1-M.Ali Yağcı, 2-İzzet Yağcı, 3-Cemal Tosun, 4-Adil Atan, 5-Çanakkaleli Mahmut Keskin, 6-Ordulu Mustafa Bük.

Başaltı: 1-Ülfettin Çekmece, 2-Zülküf Karabulut, 3-Somalı Tarzan Mehmet.

Büyükorta: 1-İzmirli Göçmen Kara Ali Çelik, 2-Hüseyin Kepsut, 3-İzzet Ekşi.

K.O.B.Boy: 1-Yusuf Demir, 2-Emin Çiflik, 3-Eyüp Aslan.

Deste B.Boy: 1-Orhan Andırır, 2-İbrahim Uğur, 3-Akif Bozan.

Deste O.Boy: 1-Tahsin Keleşoğlu, 2-Niyazi Keleşoğlu, 3-Ahmet Erdoğan.

Deste K.Boy: 1-Rıdvan Ünal, 2-Yaman İnanç, 3-İlter Çeliktop.

Pes-bez kavgası

Tam 24 yıl önce, Kırkpınar'da İzmirli Göçmen Kara Ali Çelik'le Ordulu Mustafa Bük'ün "pes-bez kavgası" ortalığı karıştırdı. Göçmen Kara Ali, 1939 yılında Yugoslavya'nın Dobraşin kasabasında doğmuştu. Üsküp'e bağlı bu kasabada kuru güreşlere katılan Ali, 1959 yılında tesadüfen meydanlara çıkmıştı. Ali, bunu bize şöyle anlatmıştı:

"- İşsizdim. Gülhane Parkı civarında dolaşıyordum. Kalın gövdeli çınar ağaçlarında pehlivanların fotoğraflarını gördüm. Ödüller bana çok cazip geldi, gençtim, kuvvetliydim ve ben de yağlı güreş yapabilirdim. Bu düşünce ile ilk defa, Gülhane Parkı'nda düzenlenen güreşlere girdim. Sonra çalışa çalışa pişerek Kırkpınar'da başpehlivanlıklar kazandım."

KARABULUT- Kırkpınar'da ayaktan başa kadar bütün boylarda güreşen başta üçüncü, diğer bütün boylarda ise birinci olan, ayrıca 3 yıl ağalık yapan Zülküf Karabulut (ortada), İzmirli göçmen Kara Ali Çelik ve İzmitli göçmen Recep Güreşen'le.

1.77 m. boyunda ve 100 kilo sıkletinde olan Kara Ali, lakabına uygun bir şekilde "kara"ydı. En iyi oyunu "iç kazık"tı. Ali, dürüst güreşler atardı. 1962'de Ordulu altında iken Ali müsabakayı bıraktı ve galibiyet temennası çaktı. Ordulu: "Ben pes etmedim. Pes değil bez "dedim" diyerek buna itirazda bulundu. Hakem kurulu, Kara Ali'ye hak verince Ordulu, meydan hakemlerinden Ahmet Topçu'yu dövdü.

Baş pehlivanlık mücadelesi Kara Ali ile M.Ali Yağcı arasında yapıldı. Hakem kurulu finalin uzamasını istemiyordu. Bunu da defalarca anons etti. Neticede bu iki pehlivan yenişemeyince kurul: "1962 yılında Kırkpınar Başpehlivanlığına layık bir güreşçi yoktur" şeklindeki görüşünü açıklayıp işin içinden sıyrıldı. Vizeli Şaban Filiz üçüncü, Adapazarlı Adil Atan dördüncü, Ordulu Mustafa Bük beşinci ve Burhan Gürkan da altıncı oldular. Adil, Şaban'la yenişemeyince sıralamadaki yerleri kura ile tespit edildi.

Başaltı ve diğer boylarda şu güreşçiler derece aldılar:

Başaltı: 1-Zülküf Karabulut, 2-Yusuf Demir, 3-Ali Gürbüz, 4-İbrahim Aslan, 5-Özmetin Düzce, 6-Ali Pınar.

Büyükorta: 1-Ramazan Çatal, 2-Ordulu Davut Yılmaz, 3-Hilmi Gezici.

K. Orta B.Boy: 1-Hüseyin Yiğit, 2-Mehmet Ogan, 3-Orhan Andırır.

Deste O.Boy: 1-Mustafa Yıldız, 2-Ahmet Korkmaz, 3-Reşat Özkan.

Deste K.Boy: 1-Yaman İnanç, 2-Latif Pınar, 3-İlhan Çelikkol.

Kırkpınar'da kuralları uygulayamayan hakem kurulları pehlivanların sabırlarını taşırıyordu ki, sporcular kadar patlak veren anlaşmazlıklarda hakem kurulu üyelerinin de payları vardı, denebilir.

Adapazarlı Sezai

1963 yılında Kırkpınar ağası Ali Rıza Keleş adlı bir güreş severdi. Keleş, açık arttırmada 2250 lira ile kuzuyu ve ağalığı kazanmıştı.

Adapazarlı ve Egeli pehlivanların çekişmelerinde Sezai Kanmaz, baş pehlivanlığı elde etti.

Mehmet Ali Yağcı, ilk turda Göçmen Süleyman Kahyaoğlu'nu 10 dakikada yenerek elemiş, Rahmi Keskin'i Vizeli Şaban Filiz yenmişti. Adapazarlı Burhan Gürkan-İhsan Yıldırım'ı, İzmirli Göçmen Kara Ali Çelik de Çanakkaleli Mahmut Keskin'i yenerek elediler. Adil Atan, Cemal Tosun'u mağlup etmeyi başardı.

Final kapışmalarında geçen yıl olduğu gibi bu defa da M.Ali Yağcı ile Kara Ali yenişemediler. Yağcı, ortalama 130 kilo vardı ve boyu 1.87 m. idi. Kara Ali'ye oranla daha okkalı ve daha kiloluydu. M.Ali ile Kara yenişemeyince garip bir kararla elimine edildiler ve Sezai, Şaban Filiz'i mağlup ederek baş pehlivanlık kemerini bir yıl için takmağa hak kazandı.

Sezai Kanmaz, 1932 yılında Adapazarı Çerkes Çayırbaşı köyünde doğmuştu. 1955 yılında Kırkpınar'a gelmiş, 1957'de en centilmen güreşçi seçilmiş, 1959 yılında ise başta arzuladığı neticeyi alamamıştı. Sezai'nin bir gözü görmezdi. Kezzap dökülmüşçesine yüzünde bir iz vardı. Centilmen ve teknik bir pehlivandı, ince yapılıydı.

O yıl Kırkpınar'da şu pehlivanlar kürsülere çıktılar:

Baş: 1-Sezai Kanmaz, 2-Vizeli Şaban Filiz, 3-Adil Atan.

Başaltı: 1-Adapazarlı Tarzan Mehmet, 2-Basri Uzun, 3-Hüseyin Çeliktürk.

Büyükorta: 1-Eyüp Aslan, 2-İzzet Ekşi, 3-Nihat Keleşoğlu.

K.O.B.Boy: 1-İbrahim Uğur.

K.O.K.Boy: 1-Mustafa Tunalı

Deste B.Boy: 1-Bandırmalı Sabri Acar.

Deste O.Boy: 1-İsmail Martin

Deste K.Boy: 1-Yılmaz Yavuzer.

1963 yılı Kırkpınar kapışmaları kızgın haziran güneşi altında yapıldı. Mehmet Durmuş adlı bir sucu, bardağı 10 kuruştan tam dört bin bardak su satarak rekor kırdı.

Deste Büyük Boy finalinde Sabri Acar, Yaman İnanç'la unutulması güç, gayet çetin bir müsabaka yaptılar. Bu arada 1500 seyircinin bulunduğu açık tribün çöktü. Büyük talih eseri can kaybı olmadı.

Kara Ali-Yağcı mücadelesi

Kara Ali, birden bire serpilmiş ve zamanının devleriyle boğuşabilecek çapa erişmişti. Sıkı güreşi çok seviyor ve her türlü teklife rağmen meydanlardan çekilmeyi kabul etmiyordu. Üstelik de cesurdu. Halbuki, bazı pehlivanlar

YAĞCI- Kırkpınar başpehlivanlarından Mehmet Ali Yağcı ile (1963

grup olmalarına rağmen, Ali, tek arkadaştan bile mahrumdu. Buna rağmen korkusuzdu. Pehlivanlar arasında işrete asla yanaşmayan, gayet tutumlu olan ender sporculardan biriydi.

1964 yılında Kara Ali ile Yağcı yeniden karşılaştılar. Tam iki saat güreştiler, kozlarını paylaşamadılar. Bu arada Ali, rakibine yumruk atınca diskalifiyeye uğradı.

Baş pehlivanlık kapışmalarının diğer iddialı ismi Ordulu Mustafa Bük, Antalyalı Kemal'i 10 dakikada, Vizeli Şaban Filiz, Çanakkaleli Mahmut'u yarım saatte, Zülküf Karabulut da Adapazarlı Tarzan Mehmet'i bir saatte yendiler. Arap Mustafa Yıldız, Münip Sarıca ile dört saat güreşti ama yenme-yenilme olmadı.

İkinci turda Şaban, Babaeskililerin baş pehlivan adayı olarak bel bağlamış oldukları Nazmi Uzun'u 10 dakikada aradan çıkardı. Nazmi, ustasının elini öptü, o da Nazmi'nin sırtını sıvazladı. Ordulu Mustafa Bük, Çanakkaleli Ülfettin Çekmece'yi mağlup etti. Daha sonra M.Ali ile Ordulu kapıştılar, Filiz tek kalarak tur geçti. Bu müsabakada Yağcı, Ordulu'yu yarım saat içinde kündeyle yendi.

Şimdi sıra yılın baş pehlivanını belli edecek kapışmaya gelmişti.

M.Ali, gayet iyi pehlivandı ama, nedense Edirneli güreş severler onu pek tutmazlardı. Halbuki boyu-posu ile tam baş pehlivanlığa yakışacak bir sporcuydu. Biraz elleri ve ayakları o iri cüssesine oranla küçüktü. Biz bunu bir gün yazmıştık. Yıllarca unutmadı ve her elimizi sıktığında "Ellerim küçük" dedi-durdu.

M.Ali, Şaban'la yaptığı güreşin ilk yarım saati içinde netice almak için varını yoğunu ortaya koydu. Hakem kurulunun, müsabaka hava kararıncaya kadar tamamlanmaması hâlinde ne gibi bir karar alacağı meçhuldü. Bu yüzden Yağcı, müsabakayı hava kararmadan tamamlamak istiyordu.

Bir ara Filiz'in burnu kanadı. Seyirciler arasında bulunan Filiz'in ağabeyi Mustafa Filiz, tel örgüleri aşarak Yağcı'yı tekmeledi. Meydan karıştı. Bir kaç yıl önce M.Ali-Karacak güreşinde İzzet Yağcı tarafından Karabacak tekmeleniyor, şimdi ise tekmelenen güreşçi M.Ali oluyordu.

Hakem kurulu uzun incelemelerden sonra pehlivanlara birer ihtar vererek kapışmanın devamına karar aldı. Şaban'la M.Ali de üç saat alt-alta, üst-üste güreştiler ama yenişemediler. Neticede hakemler, müsabakanın pazartesi günü sabahına bırakılması kararında birleştiler. Daha önceki yıllarda ise finalin pazartesi gününe bırakılmasına yanaşılmamış, hatta bu yüzden 1962 yılında M.Ali Yağcı ve Kara Ali yenişemeyince, o yıl için baş pehlivanın olmadığı ilan edilmişti.

Pazartesi günü sabahı meydana yeniden geldik. Filiz'in kısbeti yırtılmıştı. Beykozlu Koca Sabri'nin kısbetini denedi. Kendisine ayrılan 10 dakika dolmak üzere idi ki Çarşıkapılı Hidayet Usta'ya yaptırmış olduğumuz kısbetlerden birini ona giydirdik.

Yağcı, Filiz'le bir saat dört dakika süren bir mücadele yaptı. Sonunda Sındırgılı, Filiz'i iç kazık ters paça oyunu ile yenerek 1964 yılının Kırkpınar baş pehlivanlığını kazandı. Ordulu Mustafa üçüncülükte kaldı.

Baş: 1-M.Ali Yağcı, 2-Şaban Filiz, 3-Ordulu Mustafa Bük.

Başaltı: 1-Denizlili Duran Şahin, 2-Halil İbrahim Aslan, 3-Eyüp Aslan,

Büyükorta: 1-Ayhan İnce, 2-Ziya Atan, 3-Antalyalı Hüseyin Yiğit,

K.O.B.Boy: 1-Mehmet Korkmaz, 2-Hasan Paçalı, 3-Salim Tok.

K.O.K.Boy: 1-Bandırmalı Sabri Acar, 2-Yaman İnanç, 3-Ethem Acar.

Deste O.Boy: 1-İbrahim Aslan, 2-Sami Pehlivan, 3-Tevfik Köksal.

Deste K.Boy: 1-Abdurrahman Özdemir, 2-İsmet Yıldız, 3-Abdurrahman Kahveci.

Deste B.Boy: 1-Hakkı Tuz, 2-Ömer Yılmaz, 3-M.Emin Ünal.

Küçük Orta Küçük Boy finalinde Sabri ile Yaman tam dört saat mücadele ettiler. Bu iki genç pehlivan bu dört saatlik boğuşmaya rağmen kozlarını ayıramayınca aralarında kura çekildi ve birincilik kura ile Sabri'nin oldu.

603. Kırkpınar Yağlı Güreş Birincilikleri'nde Baş Pehlivanlığı elde eden Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı, gelenek gereği göğsüne altın kemeri takarak, arkasında binlerce güreş sever olduğu halde yürüyerek Sarayiçi'nden Edirne Belediyesi önüne geldi. Yağcı, burada ilgililere altın kemeri teslim etti. Çünkü, bir yıl baş pehlivan olarak altın kemeri ancak bu kadar takabiliyordu.

ikincisi Vizeli Şaban Filiz görülüyor.

Yağcı'nın başına gelenler

1965 yılında da baş pehlivan adayları en önde bir yıl öncesinin baş pehlivanı Mehmet Ali Yağcı olmak üzere er meydanına dizildiler.

Başa soyunanların arasında en yaşlı pehlivanlardan biri olarak kalan Düzceli Rahmi Keskin'e, hakem heyetince 100 lira teklif edildi ve Rahmi bu teklifi uygun bularak müsabakalardan çekildi.

Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı,başpehlivanlık arayan güreşçiler arasındaydı. Yağcı, ilk turda Göçmen Recep Güreşen'i on dakikada yendi. Recep, usturaya vurulu saçları ve iri yapısıyla Kırkpınar'ın renkli simalarındandı ve cazgır pehlivanlardan sayılırdı. Her şeye her zaman itiraz ederdi. Yağcı, Recep'i yendikten sonra Kara Ali, Cemal Tosun'u 1.5 saatte mağlup etti. Ordulu Mustafa Bük, Ülfettin Çekmece'yi iki saat onbeş dakikada yendi. Ülfettin, gayet dayanıklı bir pehlivandı ve Ordulu'ya o yıllarda kolay-kolay yenilecek bir rakip değildi, sonunda pes ederek meydandan çekildi. Ülfettin, İranlı Zandi gibi dünya çapında pehlivanlarla minderde başabaş güreşler atmıştı. Şayet kendisini sadece minder kapışmalarına verseydi mutlaka bir kaç defa dünya şampiyonluğu kürsülerine çıkardı.

Kırkpınar baş pehlivanlarından Adapazarlı Sezai Kanmaz, Antalyalı Kemal Tokmak'la iki saate yakın güreşti, neticede galibiyet Sezai'nin oldu.

Kara Ali, kazıkta ustaydı. Sezai, ikinci turda kazık yiyince kurtuluşu pes etmede buldu. Halbuki müsabaka başlayalı ancak on beş dakika kadar olmuştu. Sezai pes edince Kara Ali bir tur yukarıya yükseldi.

Mehmet Ali Yağcı ile Vizeli Şaban Filiz arasındaki kapışma ancak üç dakika sürdü. Yağcı, Şaban'ı üç dakikada yendi. Bir zamanların çetin rakibi ihtiyarlamış, Yağcı ise dirileşmişti. Ancak, hakem heyeti bu galibiyeti kabul etmedi. Gerdanlama oyunu yapıldığı iddia edildi. Filiz de sedye ile er meydanını terketti. Filiz'in sedye ile er meydanından çekilmesi büyük olay yarattı. Edirneliler zaten M.Ali Yağcı'ya karşı her nedense biraz karşıydılar. Fakat hakem heyetinde Bandırmalı Ali Ahmet vardı ki, Yağcı'nın hemşehrisi sayılırdı. Bir zamanların namlı pehlivanı Ali Ahmet, M.Ali Yağcı'nın Kırkpınar'da yasak sayılan oyunlardan "gerdanlama"ya tevessül ettiğine inanarak bu büyük pehlivanı diskalifiye ettirdi.

Yağcı'nın diskalifiye olmasıyla Filiz galibiyete ulaşmıştı. Filiz, ince-uzun ve hayli yaşlı bir pehlivandı. Onun için dünyalık ön plandaydı. Bu bakımdan arzuladığı hedefe ulaşmıştı, Ancak, Filiz'in karşısına daha sonraki turda pehlivanlar pehlivanı İzmirli Göçmen Kara Ali Çelik çıkacaktı. Kara Ali ile Filiz'in başedebilmesi imkansızdı. Filiz, kısbetini duvara asma çağında,Ali ise tam formundaydı. Müsabakanın neticesi de işin doğrusunu ortaya çıkardı, İzmirli Kara Ali, Filiz'i pes ettirerek yendi.

Finalde Kara Ali ile Ordulu kapıştı. Ordulu, tam teşkilat bir güreşçiydi. Kara ise tek başına er meydanına çıkmıştı. Fakat o yıllarda Ordulu Mustafa Bük'ün pehlivanlığına da bir diyecek doğrusu yoktu. Ancak Ali, o amansız dış kazıklarından birini buldu ve Ordulu'yu sadece yirmi dakika içinde er meydanına sermeyi başardı.

Baş pehlivanlık kürsüsünün birincilik basamağına İzmirli Göçmen Kara Ali Çelik çıktı. Ordulu Mustafa ikinci,

TARTIŞMA- Kırkpınar'da zaman zaman yatıştırılamayan tartışmalar patlak vermiştir. Bunun sebebi, başpehlivanların "Kırkpınar'da belli olmayan başpehlivanlığın çeşitli bölglerde" belli olacağını öne sürerek işi kızıştırmalarından ibarettir.

Vizeli Şaban Filiz üçüncü oldular. Duran Şahin, Mehmet Ali Yağcı ve Sezai Kanmaz diğer dereceleri paylaştılar.

Başaltında Antalyalı (Finikeli) Hüseyin Yiğit birinci, 1956 Melburn Olimpiyatları ikincisi İbrahim Zengin ikinci, Ayhan İnce de üçüncü oldular.

Büyükorta'da Malkaralı Fehmi Özkan birinciliği aldı. Fehmi Yüksel ikinci ve genç yaşta başaltına çıkan Sabri Acar da üçüncülük madalyası ile yetindiler.

Küçük Orta Küçük Boyda Kerim Çakır, birincilik kürsüsüne çıktı. Millî Takım formasını da giyen Yugoslavya göçmeni Sami Pehlivan ikinci, Hüseyin Dursun da üçüncü oldular.

Deste Büyük Boy'da Tevfik Köksal'ın ardından Abdurrahman Nemli ile Adapazarlı Albay Kemal Kardeş sıralandılar.

Deste Orta Boy'da İsmet Yıldız, Sabahattin Pehlivan ve Hidayet Akkurt, ilk üç dereceyi paylaştılar.

Deste Küçük Boy'da Beytullah Bilgiç, Akhisarlı Arap Mustafa Yıldız'ın kardeşi Mehmet Yıldız ve Sadık Ayyıldız diğer derecelerin sahipleri olarak Kırkpınar tarihine geçtiler.

Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı, Şaban Filiz'i iki defa yenmiş olmasına rağmen diskalifiyeye uğrayınca "Bir daha Kırkpınar'da güreş atmam" diyerek yemin etti ve meydandan çekildi.

İzmirli Göçmen Kara Ali, boyası kendisine pek benzeyen davul ve zurnacıları eşliğinde altın kemeri kuşanarak Edirne Belediye Binası önüne kadar yürüdü. Kara Ali'nin şahsında Edirneliler, Samsunlu İbrahim Karabacak'ı görüyorlardı. Ali, Karabacak'ı andıran bir pehlivandı. Boy olarak Samsunlu'dan daha kısaydı.

Teknik açıdan hiç de Samsunlu'dan geri kalır yanı yoktu, nitekim Yağcı'dan Samsunlu'nun intikamını almıştı. Fakat, Samsunlu daha güçlüydü.

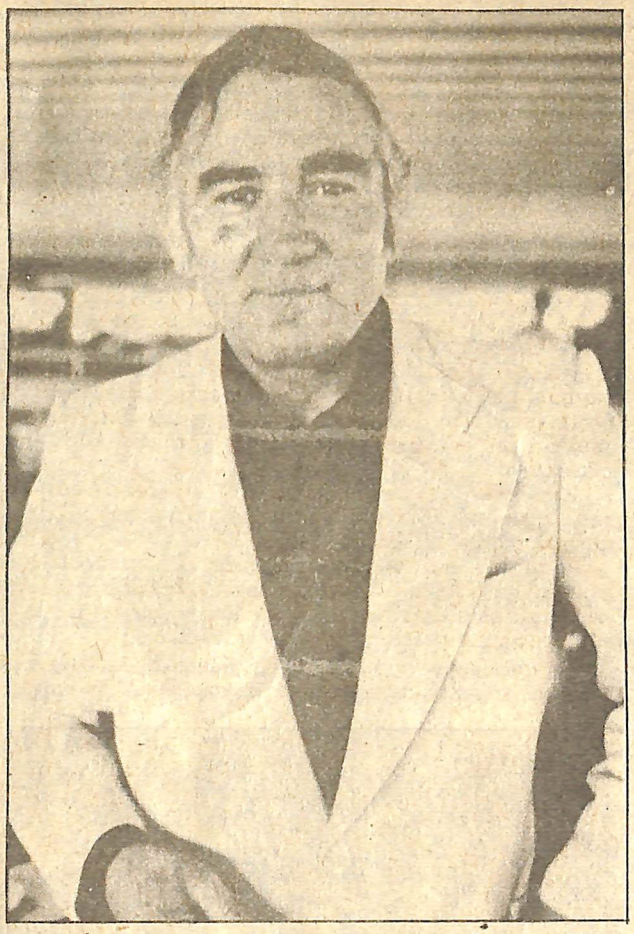

G.BİLGE- Olimpiyat şampiyonlarımızdan Gazanfer Bilge, Kırkpınar'da ağalık yapan ilk şampiyon güreşçidir.

Bilge, Kırkpınar ağası

Kırkpınar ağaları arasına o güne kadar bir olimpiyat şampiyonu güreşçi girmemiş bulunuyordu. Gazanfer, açık arttırmada 1825 lira ile 1966 yılının Kırkpınar ağalığını kazandı. Bu gün için 1825 lira ne kadar gülünç bir rakam. Fakat, 1966 yılında bir Cumhuriyet Altını'nın 80 lira fiyatla satıldığını düşünürsek Gazanfer, 1966 yılı ağalığını takriben 23 altına almış demekti. Altının bugünkü fiyatı düşünüldüğünde o günkü rayiç ortaya çıkardı. İşin açıkçası, her şeye rağmen Bilge, bu ağalık arttırmasında meseleyi pek ucuza kapatmıştı. Daha önceki yıllar kuzuya ödenen paralar ortadaydı. Fakat, arttırmaya Gazanfer girince onun şöhretli adı önüne çıkan olmamış, sadece Edirne'nin eşrafından Murat Ağa, kem-küm etmiş ve neticede ağalık Gazanfer'de kalmıştı...

Bir yıl önce "Bir daha Kırkpınar'a gelmem" diyen Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı, anlaşılan duramamıştı. Yağlı güreşte dizginleri frenlemek pek o kadar kolay değildi. Onun da yüreği güreş güreş diye yanardı ve kendisine hâkim olamamış, Sarayiçi'ne gelmişti.

Daha sonra İçişleri Bakanlığı da yapan Edirne Valisi Ferit Kubat, bakanlardan Refet Sezgin ve Sabit Osman Avcı ve 1948 Londra Olimpiyatları şampiyonlarımızdan Mehmet Oktav'la 1965 yılının 25 kasımında birarada olduk. Her konuda yazdığı yazıların yanında güreşle ilgili makaleleri de bulunan Ref'i Cevat Ulunay ve Eşref Şefik de Edirne'nin kurtuluş törenleri münasebetiyle de bu serhat şehrine gelmişlerdi. Gazanfer, bir traktör römorku üzerinde geçit törenine katıldı, yanında Mehmet Oktav, Hamit Kaplan ve biz vardık. Römork geçerken, Edirneli emektarlardan İlhan Pehlivan kar yağışı altında bir gösteri güreşi yaptı. İlhan, o traktörün üstünde kiminle tutuşmuştu, pek hatırlayamadık.

Gazanfer, ağalık elbiselerini giyerken bize iki adet Simith Wesson marka tabanca göstererek: "İşte böyle geziyorum" demişti. Biz, İstanbul'a döndüğümüzde olayı fotoğraflayıp "Çifte tabancalı Kırkpınar Ağası" başlığı altında bir yazı hazırladık, yayınlandı, bir kaç gün sonra da Gazanfer vuruldu.

Geçmiş olsuna hastaneye gittiğimizde Gazanfer'in ilk sözü "Benim için çifte tabancalı diye yazdın ama bak vurdular" demek oldu.

Bu değerli, ele avuca sığmaz şampiyon yaralıydı ve yatağa mahkum durumdaydı. Bu yüzden 1966 yılında onun yerine ağalığı oğlu Muzaffer Bilge yürüttü. 1923 Karamürsel doğumlu olan Gazanfer Bilge, Türk güreşinin eşsiz şampiyonlarından biriydi. Son derece süratli ve teknik güreşirdi. Ağır sıkletlere varıncaya kadar onun can alıcı güreşlerinden ürkmeyen hemen hemen yok gibiydi. Halbuki, sadece 62 kiloda güreşiyordu. Bilge, daha sonraki yıllar 79 kiloya kadar çıktı.

1966 yılı güreşlerinin ilk turunda M.Ali Yağcı, Zülküf Karabulut'u 10 dakikada yendi. Sezai Kanmaz, bir zamanlar 100 lira ödül verilerek er meydanından çıkartılan Düzceli Rahmi Keskin'le kapıştı. Hakem heyeti nasıl da keyfi hareket ediyordu

Sezai, yarım saatlik bir mücadeleden sonra Rahmi'yi yendi. Ordulu Mustafa Bük ise Babaeskili Nazmi Uzun'un kısbetini ayağından çıkardı. Çanakkaleli Ülfettin Çekmece Cemal Tosun'u pes'le mağlup etti. İzmirli Göçmen Kara

Ali ile Göçmen Recep'in kapışmaları bir buçuk saat sürdü, Antalyalı Hüseyin Yiğit'le Ayhan İnce de bir buçuk saatlik mücadeleye rağmen yenişemediler.

Final kapışması M.Ali Yağcı ile Ordulu arasında yapıldı. Ordulu, bir zamanlar kendisine çok ağır basan Yağcı'ya kemane vurarak boğdu. Bunun üzerine M.Ali güreşlerden çekildi. Keşke kendi kendisine söz verdiği gibi, Kırkpınar'a hiç gelmeseydi, her halde daha iyi olacaktı!

1966 yılında Kırkpınar'da şu pehlivanlar dereceleri paylaştı:

Baş: 1-Ordulu Mustafa Bük, 2-Mehmet Ali Yağcı, 3-Ülfettin Çekmece 4-Sezai Kanmaz, 5-İzmirli Göçmen Kara Ali Çelik, 6-Antalyalı Hüseyin Yiğit.

Başaltı: 1-Eyüp Aslan, 2-Kara Çivi lakabıyla namlı Halil İbrahim Aslan, 3-Ender Keskin.

Büyükorta: 1-Akhisarlı Arap Mustafa Yıldız, 2-Ordulu Davut Yılmaz, 3-Süleyman Roya, 4-Bandırmalı Sabri Acar.

K.O.B.Boy: 1-Tevfik Köksal, 2-Samsunlu Turgut Kılıç, 3-Akhisarlı Ahmet Güneş.

Deste K.Boy: 1-Mustafa Korkmaz, 2-Sındırgılı Mehmet Gacaroğlu, 3-Ekrem Akkurt.

Deste B.Boy: 1-Hafız Ramazan Börekçi, 2-Adapazarlı Albay Kardeş, 3-Bolulu Ali Altın.

Deste O.Boy: 1-Lütfü Özdemir, 2-Mustafa Yılmaz, 3-Necati Akpınar.

Küçük O.K.Boy: 1-İzmitli Abdurrahman Kahveci, 2-Ömer Yılmaz, 3-Dursun Aş.

1966 başpehlivanlık kapışmalarında yapılan 10 karşılaşmanın 7'si "pes"le, diğer üçü ise "yenişme" ile bitti.

Artık Er Meydanı Kırkpınar'da Ordulu Mustafa Bük devri başlıyordu. Ordulu, 1936 yılında Fatsa'da doğmuştu. Kırmızı, yırtık bir gömlekle yıllarca dolaştı, minder güreşi de yaptı. Fatsa'nın Göller köyü'nde doğan bu pehlivanın ana adı Âdile, baba adı ise Mehmet idi. 8 kardeşin en büyükleri Ordulu Mustafa'ydı. Bu sessiz, sakin, fakat, emsaline az rastlanır kuvvetteki pehlivanın altın kemer yoluna girmesi, onu ustası Zülküf Karabulut'un yönlendirmesiyle olmuştur. Yoksa Ordulu, kendi çıkarını asla düşünemeyen bu gün elinde ne varsa derhal bitiren ve bunu bir mecburiyet sayan yaradılışta bir pehlivandı.

Altın Kemer'e doğru

Kırkpınar'da Tekirdağlı Hüseyin ve Bandırmalı Kara Ali Acar gibi üst üste başpehlivanlık kazanan güreşçiler altın kemer alamamışlardır. 1959-1969 yılları başpehlivanı Samsunlu İbrahim Karabacak da yakın arkadaşlarına "Şu Edirne Belediyesi altın kemeri asla kimseye vermek

DEMİR- Karamürselli Aydın Demir, Kırkpınar'da üstüste 3 defa başpehlivan olarak altın kemer kazandı.

taraftarı değil" der, dururdu. Pehlivanlar, bu kemeri alabileceklerine hiç inanmıyorlardı ama, Samsunlu İbrahim Karabacak'la Sındırgılı Mehmet Ali Yağcı'nın vazgeçtikleri kemeri bir Karadenizli Ordulu Mustafa Bük kovalamaktaydı.

Ordulu, bir defa Kırkpınar başpehlivanlığını kazanmıştı. Kürsülerin birincilik basamağına 3 defa çıkabildiği takdirde, işte hiç kimsenin alamayacağı sanılan altın kemerin hayat boyu sahibi olacaktı...

16-18 haziran tarihleri arasında yapılan kapışmaların baş pehlivanlık mücadelesine tanınmış pehlivanlar akın etti. İlk turda ustası Zülküf Karabulut'a düşen Ordulu Mustafa, kendisini yormadan 20 dakikada galibiyete ulaştı. İzmirli Göçmen Kara Ali Çelik, değerli bir sporcu olan Ayhan İnce'yi bir saatlik boğuşma sonunda mağlup etti. Ülfettin Çekmece, Samsunlu judocu Yaşar Yiğit'i yenerlerken Göçmen Recep, Akhisarlı Arap Mustafa Yıldız'la yenişemedi. Yenişemeyen pehlivanlar ikinci tur dışı kaldılar. Adapazarlı Sezai Kanmaz, Antalyalı Mehmet Ogan'ı bir buçuk saatlik boğuşma sonunda yenebildi. Tek kalan Babaeskili Nazmi Uzun ise müsabaka yapmadan ikinci tura yükseldi.

1966 yılında Büyük Orta'da birincilik elde etmiş olan Akhisarlı Arap Mustafa Yıldız, bu defa Baş'a soyunmuştu Hakem heyeti, bu pehlivanın yapısına bakarak kendisi baş'a soyunması için izin verdi.

Bu arada yedi çocuk babası İzmirli Mehmet Ali Ezgi, 55 yaşında olmasına rağmen Küçük Orta Küçük Boy'da güreşeceğim diye tutturdu. Kendisini meydandan çekilmesi için ikna etmek mümkün olmadı. Neticede polis marifetiyle sahadan atıldı.

Bir yıl öncesinin Büyük Orta Şampiyonu Arap, Göçmen Recep'le tam dört saat güreş bağladı. Bu süre zarfında yenişemeyen pehlivanlar final dışı bırakıldılar.

İkinci turda Ordulu Mustafa, Ülfettin Çekmece'yi sadece on dakikada, Kara Ali de Nazmi'yi onbeş dakikada mağlup ederek tribüne çıkardılar. Adapazarlı Sezai Kanmaz tek kalarak tur geçti.

Yarı final karşılaşmalarında Kara Ali, Sezai'nin işini 20 dakikada bitirdi.

Ve Kara Ali ile Ordulu Mustafa, 1967 Kırkpınar Başpehlivanlığına kol bağladılar. Ordulu, Kara Ali'yi yendiği takdirde 1967 yılının başpehlivanı alacaktı.

Gerçeği söylemek gerekirse Ordulu Mustafa Bük, bir kuvvet harikasıydı. Ortalama 1.85 m. boyunda ve 100 kiloydu. Kara Ali, rakibinden daha kısa boylu (1.77 m.) fakat o yıl hemen hemen aynı kilodaydı.

Şimdi bir kuvvet harikasıyla, yağlı güreşin yer oyunlarında müthiş bir cambaz olan iki pehlivan kozlarını paylaşacaklardı. Her hâlde Kırkpınar finallerinin unutulması mümkün olmayanlarından birini seyredecektik.

Ne yazık ki bütün ümitler boşa gitti. Güreş karşılaşmalarında "klasikler" arasına gireceği sanılan bu müsabakanın hemen başlarında Kara Ali'nin başparmağı çıktı. Sağ elinin başparmağı çıkan Ali de doktor raporuyla meydandan çekildi ve baş pehlivanlığa ikinci defa ulaştı.

Ordulu rüzgârı

Hiç bir sporcu, hiç bir yağlı güreşçi Ordulu'nun 1967-1968 yağlı kapışmaları mevsiminde elde ettiği geliri kazanamadı. Ordulu'nun namı bir çığ gibi büyüdü. Onu, özel uçakla İstanbul'dan diğer şehirlere davet edenler sıraya girdiler. Kayseri'de bir güreş sever, Ordulu'yu kendi pehlivanı

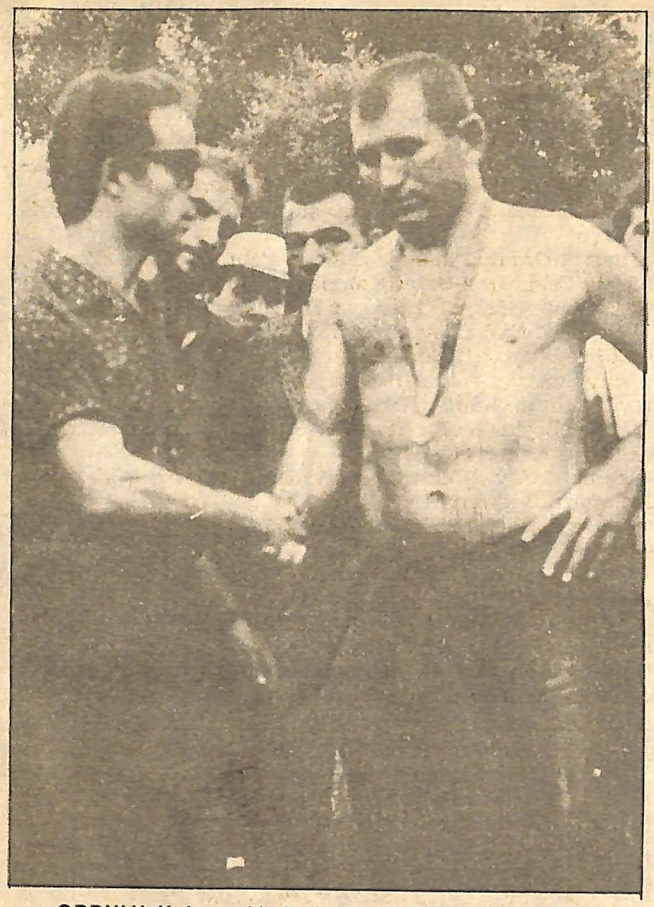

ORDULU- Kırkpınar'da 3 yıl arka arkaya başpehlivan olarak altın kemer kazanan Ordulu Mustafa Bük.

yapmak istedi. Ordulu, bir kaç ay için "Kayserili Mustafa" olup çıktı. Gazetelerin bazıları onu "Kayserili Mustafa" diye yazmağa başladılar.

O günleri Ordulu'yla birlikte yaşayan bir arkadaşımız Kayseri'ye gidişlerini şöyle anlattı:

"-Yıldırım telefonla aranmıştım. Acele özel uçak tutup Kayseri'ye gelin, dediler. Elbette bu çok zordu. Uçağı nereden ve nasıl temin edecektik, bilemiyordum. Biz, Ankara'ya kadar uçakla gelelim, siz bize Ankara'dan alın, dedim. Öyle de oldu. Zülküf Karabulut, Adil Atan ve Ordulu'yla birlikte uçağa bindik. Ankara'da hepimiz için ayrı ayrı taksi kiralanmıştı. Dördümüz de dört ayrı otomobile bindik. Kayseri sınırları dışında yüzlerce otomobil tarafından karşılandık. Adeta eller üstünde şehre girdik. Arkadaşlarıma önce Atatürk Anıtı'na çelenk koyarak saygı duruşunda bulunalım dedim. Kabul ettiler. Fakat tam saygı duruşu sırasında güvenlik görevlilerince enterne edildik. Göya biz Kayseri'ye güreş için değil de Kayseri Cezaevi'nde bulunan eski Demokrat Partilileri kurtarmak için gelmişmişiz. Derdimizi anlatana kadar akla karayı seçtik. Neticede serbest bırakıldık. Ordulu'yu davet eden Kayserili iş adamı gece bizim şerefimize bir ziyafet tertipledi. Bu iş adamı yemekte Ordulu'nun karşısına geçip oturdu. Bakalım, bu pehlivan nasıl yemek yiyor, göreyim, dedi. Garsonlar masamıza devamlı pirzola taşıyorlardı. Ellinci pirzolada Ordulu şişti. Artık patlayacağım, yiyemiyorum, dedi. Biraz daha gayret etmesini söyledim. Pirzolayı sıyırır gibi yap, masanın altına at dedim. Onbeş, yirmi dal pirzola da böylece masanın altına gitti. Fakat, masanın altında kediler kavgaya başlayınca az daha foyamız meydana çıkıyordu ki sofradan kalktık. Ordulu pirzolaları yedikçe Kayserili güreş sever iş adamı: "He

babam, he, pehlivan dediğin böyle olur, ye bubam ye" diyordu."

Ordulu, eli açık bir adamdı. Bazı arkadaşları onu yiyip bitirdiler. Pavyon hayatını da pek severdi. 1967-1968 mevsiminde o günkü ölçülere göre tam 10 milyon lira kazanmıştı ki, cumhuriyet altının tanesi yetmiş-seksen liraydı..."

Kırkpınar baş pehlivanı olarak şehirde tur atan Ordulu, Edirne'den İstanbul'a gelirken her ilçede ayrı ayrı törenlerle karşılandı.

1967 Kırkpınar'ında dereceler şöyle paylaşıldı:

Baş: 1-Ordulu Mustafa Bük, 2-İzmirli Göçmen Kara Ali Çelik, 3-Adapazarlı Sezai Kanmaz, 4-Babaeskili Nazmi Uzun, 5-Çanakkaleli Ülfettin Çekmece, 6-Antalyalı Hüseyin Yiğit.

Başaltı: 1-Hafız Ramazan Düzgün, 2-Enver Keskin, 3-Malkaralı Fehmi Özkan.

Büyükorta: 1-Bandırmalı Sabri Acar, 2-Gönenli Yaman İnanç, 3-Hasan Paçalı.

K.O.B.Boy: 1-Bigalı Saffet Altınsoy, 2-Eskişehirli Alaeddin Şahin, 3-Dursun Aş.

K.O.K.Boy: 1-Malatyalı Süleyman Akbayır, 2-Dursun Altın, 3-Hikmet Sak.

Deste B.Boy: 1-Hidayet Akkurt, 2-Mustafa Parlak, 3-Cengiz Çabuk.

Deste O.Boy: 1-Mustafa Korkmaz, 2-Ahmet Özçelik, 3-Yüksel Atıcı

Deste K.Boy: 1-Samsunlu Osman Şener, 2-Süleyman Atabey, 3-Recep Kılıçaslan.

1968, Ordulu açısından "altın kemer" güreşleri olacağı için Edirne'de iğne atılsa yere düşmeyecek gibiydi. Kalıbı, kıyafeti ve tekniği ile bütün rakiplerinden daha iyi olduğuna inanılan Mustafa bir kazaya gelmediği takdirde imkansız sanılan başarıyla kucaklaşacaktı.

Altın kemer adayı ilk turda Hafız Ramazan'la kapıştı ve on dakikada rakibinin işini bitirdi. Kara Ali, Ordulu'yu zorlayabileceği sanılan diğer çetin cevizdi. Ali de Antalyalı Kemal Tokmak'ı 3 dakikada yendi. Cemal Tosun'la Göçmen Recep yenişemediler, güreşleri ertesi güne kaldı.

Ordulu, ikinci turda Akhisarlı Mustafa Yıldız'ı yendi. Kara Ali ise çırağı Karamürselli Aydın Demir'le yenişemediler. Bunun üzerine yenişemeyenler ayrıldı. Ordulu, baş pehlivanlık için Nazmi'yle kapıştı. Sadece on beş dakika süren mücadele sonunda Mustafa, üçüncü defa Kırkpınar Baş Pehlivanlığı şerefine erişerek altın kemerin ebedî sahibi oldu.

Fatsalı pehlivan, başarıda doruğa erişmişti. Başaltında Sabri Acar, birinciliğe ulaşarak artık başa soyunmağa hak kazanıyor, Ordulu Davut Yılmaz ikinci, Gönenli Yaman İnanç ise üçüncü oluyorlardı.

Deste Küçük Boy'da Ümit Taşkın, Deste Orta Boy'da Feyzullah Baba, dikkatleri çeken diğer şampiyonlardı.

Altın kemer kayboluyor

Ordulu, rüzgâr gibi yaşayışına altın kemeri aldıktan sonra da devam etti. Yaşlanıp pehlivanlığı yavaş yavaş elden gitmeğe başlayınca daha az ödüllü müsabakalar ona kalıyordu. Bu yüzden masrafını doğrultamıyordu. Kemerini bir iki defa rehine koyduğunu bize söylemişti. Sonunda da bu değerli yadigâr, Kapalıçarşı'daki kuyumculardan birinde eritildi, gitti, altın kemer artık belki bir yüzük, belki bir bilezik olmuştu!

İşte ünlü altın kemer

İnce'nin dramı

1969 yılında baş ve başaltı dışındaki pehlivanlar ilk defa olarak kilolarına göre eşlendirildiler. Bu arada kapışmaların en unutulmaz olayı Babaeskili Nazmi Uzun'un baş pehlivan olmasının yanında genç pehlivan Ayhan İnce'nin öldürülmesiydi. Göçmen Kara Ali Çelik'le iki saat yirmi dakika boğuşan ve yenişemeyen Ayhan, 63 yaşlarında bir ihtiyar tarafından er meydanında kurşunlanıyordu. Mesleği polislik olan Ayhan, kısbetleydi ve altı kurşun onu genç yaşta aramızdan ayırdı.

Şüphesiz Ordulu, ikinci defa altın kemeri kazanabilecek güçteydi. Fakat, akıl hocaları güreşi bütün Türkiye'ye yaymak ve kendisine bir rakip çıkartması için işi sıkı tutmamasını ona fısıldadılar. 1969 kapışmalarının ilk turunda Ordulu, Ali Gürbüz'ü, Sabri Acar, Ülfettin Çekmece'yi, Akhisarlı Mustafa, Cemal Tosun'u, Zülküf Karabulut, Ramazan Düzgün'ü, Nazmi Uzun da kaburgası kırılan Göçmen Recep'i mağlup ettiler.

Karamürselli Aydın Demir, ustası Kara Ali'yi yarım saat içinde pes ettirdi. Ordulu, Antalyalı Hüseyin Yiğit'i pes ettirerek yendi. Aydın'la Nazmi arasındaki müsabaka iki saat kadar sürdü, galibin kura ile tesbitini talep eden pehlivanlara hakem heyeti katılmadı. Bunun üzerine Aydın: "Ben, Nazmi'yi yenemedim. Baş pehlivanlığa layıktır" diyerek meydandan ayrıldı.

Baş pehlivanlık kapışması Ordulu ile Nazmi arasında yapıldı. Babaeskililer, büyük bir grup olarak Sarayiçi'ne gelmişlerdi. Belediye Başkanları, güreşsever dost Gündüz Onat, Ahmet Tahsin Diker ve diğerleri, elbette Nazmi'nin baş pehlivan olmasını arzu ediyorlardı.

İki pehlivanın aralarındaki mücadele tam dört saat on beş dakika sürdü. Altın kemerli Ordulu Mustafa, güreşi Nazmi'ye bırakmak taraftarı değildi. Bu arada güreş durduruldu ve Ordulu'nun eline bir telgraf sıkıştırıldı:

"- Analığın öldürüldü, acele Fatsa'ya gel!"

Ordulu, bu acı haber üzerine meydandan çekildi ve Nazmi, büyük pehlivanlar yetiştirmiş olan Babaeski'ye baş pehlivan olarak döndü.

Baş: 1-Babaeskili Nazmi Uzun, 2-Ordulu Mustafa, 3-Aydın Demir.

Başaltı: 1-Ordulu Davut Yılmaz, 2-Balıkesirli Hulusi Yedikardeşler, 3-Malkaralı Fehmi Özkan.

Büyükorta: 1-Mehmet Korkmaz, 2-Samsunlu Turgut Kılıç, 3-Babaeskili Ahmet Yenici.

K.O.B.Boy: 1-İbrahim Aslan, 2-Bolulu Durali Altın, 3-Albay Kardeş.

K.O.K.Boy: 1-İbrahim Gümüş (Magirus), 2-Ahmet Yoldaş, 3-Yakup Şenol.

Deste B.Boy: 1-Ümit Taşkın, 2-Dursun Güzel, 3-Ahmet Özçelik.

Deste O.Boy: 1-Antalyalı Mehmet Öztürk, 2-Erdoğan Yağan, 3-Sındırgılı Mehmet Gacaroğlu.

Başpehlivan aranıyor

1970 yılı kapışmalarına 307 güreşçi girdi. Başpehlivanlık kapışmaları için soyunan Zülküf Karabulut'a 500 lira ödül verildi. Karabulut, meydandan çekildi.

İlk turda Aydın Demir, Cemal Tosun'u, Ramazan Düzgün, Enver Keskin'i, İstanbullu Akif Dağdeviren, Ülfettin Çekmece'yi, Mehmet Emin, Bigalı Saffet Altınsoy'u, Kara Ali Sabri Acar'ı yendiler. Ali Gürbüz, Ordulu Davut'u pes etti. 1969 yılının başpehlivanı Babaeskili Nazmi Uzun, Akhisarlı Arap Mustafa Yıldız'ı açık düşürdü. Ancak, Yıldız, kararı protesto etti. Hakemlerle arasındaki münakaşalar sonunda Akhisarlı'ya "ömür boyu boykut" verildiği bildirildi.

İkinci turda Kara Ali, Nazmi'yi yarım saatte ters paça ile tuşladı. Aydın, Akif'i bir dakikada kazığa geçirdi. Başpehlivanlık için meydan Kara Ali ile Aydın'a kaldı.

Usta-çırak altı saat boğuştular. Hakem kurulu: "Bu yıl başpehlivan yok" diye güreşlerin sona erdiğini açıkladı.

Kırkpınar'da Ordulu Mustafa Bük'ten sonra Karamürselli Aydın Demir'le Denizlili Hüseyin Çokal, altın kemeri kazanan pehlivanlar oldular.

Aydın, 1946 yılında Karamürsel'de doğdu. Kırkpınar'a 1967'de geldi. O yıl büyük ortada Sabri Acar'la ikibuçuk saat güreşti ve kaybetti. 1968 yılında ayddın'ı başta gördük. Aynı yıl Ordulu Mustafa'yı Yalova'da yendiğinden "baş"a aldılar. ilk defa başta mücadele eden Aydın, Ordulu ve Kara Ali'nin arkasından başta üçüncü oldu. 1969 yılında da Aydın, Kırkpınar'ı üçüncü olarak kapadı. 1970 yılında ustası Kara Ali ile yenişemedi. 1971'de diğer başpehlivanlarla birlikte cezalıydı. 1973 yılında Ordulu Davut Yılmaz'la final yaptı, ikinci oldu. 1974'te Sabri Acar'a kura ile kaybetti. 1975 yılında yine cezalıydı. 1976-1977 ve 1978 yıllarında başpehlivan olarak altın kemeri aldı. Sağlı sollu paça-kazık en iyi oyunlarıydı.

Denizli'nin Kaletavas kazâsının Kızılcaağaç köyünde doğan Hüseyin Çokal, 1.88 m. boyunda ve 110 kiloydu. Güreşi Bayram Şit'le Hasan Güngör'den belledi. 1977 yılında başaltında güreşti. 1978'de katılmadı. 1979-1980 yıllarında derecelere giremedi. 1981 yılında başaltı şampiyonu oldu. 1982-1983 ve 1984 yıllarında da başpehlivanlığı kazanarak altın kemer aldı.

Denizlili Hüseyin Çokal, minderde de millî mayoyu giydi. Çokal'ın namlı ve amansız oyunu kündeydi.

Bir gün, 1970'den sonraki kapışmaları da yazabilmek dileğiyle "Kırkpınar ağalarını" analım.

Kırkpınar ağaları

Kırkpınar'da ağa "Kırkpınar'a pehlivanları ve seyircileri çağıran, misafirleri karşılayan, ağırlayan, yemek veren, yatacak yerlerini hazırlayan "adet-i kadime"ye göre güreşlerin yapılmasını sağlayan, ödülleri dağıtan ve güvenlik düzenini kontrol eden sorumlu ve yetkili kişidir."

Geleneklere göre ağa, meydanın tek hakimidir. Geçmiş yıllarda ağanın davetlileri hediyeleriyle gelir ve ağa da bu hediyeleri pehlivanlara dağıtırdı. Ağa, geleneklere göre Rumeli kesimi tabir edilen biçimde giyinir. Ağanın başında sarpuş olur; bu, bir tür şapkadır. Fesin ucuna bağlanan bezin ucu bir taraftan sarkar. Ayağında şalvar vardır. Gömleğine camadan derler. Camadanın üstüne yelek geçirilir. Bütün bunlar işlemelidir. Ağanın ayağında ince rugan yemeni (deri ayakkabı) bulunur. Ağa, kapışmaları, elinde doksandokuzluk kehribar bir tesbih olduğu halde misafirleriyle birlikte çadırından seyreder.

Kırkpınar ağası, güreşlerin yapıldığı son gün öğleden sonra açık artırma ile seçilir. Artırmada kuzuya en çok ödeyen gelecek yılın ağası olur.

1957-1958 ve 1959 yıllarında Ahmet Merter'in ağa olarak görev yaptığı Kırkpınar'da, daha sonraki yıllar, şu güreşseverler ağalık koltuğuna kuruldular:

1960-Salim Doğramacı, 1961-Muhittin Ağaoğulları, 1962-Ali Rıza Keleşoğlu, 1963-Ali Rıza Keleşoğlu, 1964-Hasan Vatan, 1965-Hakkı Meriç, 1966-Gazanfer Bilge, 1967-Süleyman Şahin, 1968-Süleyman Şahin, 1969-Gazanfer Bilge, 1970-Gazanfer Bilge, 1971-Celal Hacı Eyüpoğlu, 1972-Doğan Görkey, 1973-Hamit Kaplan, 1974-Şevki Alan, 1975-Zülküf Karabulut, 1976-Zülküf Karabulut, 1977-Fethi Atan, 1978-Sebahattin Tekcan, 1979-Süleyman Özmercan, 1980-Cemal Pul, 1981-Mehmet İriş,1982-Ali Ayağ, 1983-Ali Ayağ, 1984-Mustafa Bilgin, 1985-Mustafa Bilgin, 1986 yılı ağası Halil Kılıçoğlu.

Bu inceleme Tercüman'ın Türk güreşseverlerine bir armağanıdır

Allah Allah illâllah
Hayırlar gele inşallah

Pîrimiz Hamza pehlîvan
Aslımız, neslimiz pehlivan